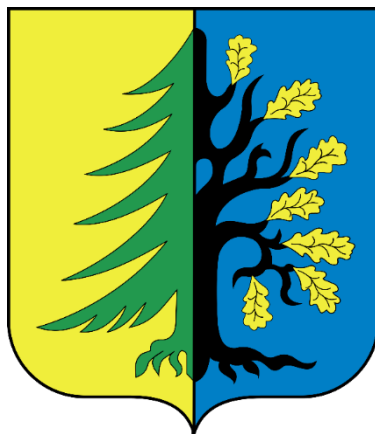

Diagnoza zjawisk negatywnych sporządzona na potrzeby wyznaczenia

**obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji
Gminy Świerklany**

Opracowanie:

Grupa CDE Sp. z o.o.

Biuro:

ul. Krakowska 11

43-190 Mikołów

Tel/fax: 32 326 78 16

e-mail: biuro@ekocde.pl

Zespół autorów:

Michał Mroskowiak

Anna Piotrowska

Wojciech Płachetka

Tomasz Pilch

Aleksandra Szlachta

Kierownik projektu:

Agnieszka Kopańska

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	4
1.1 Cel opracowania	4
1.2. Metodologia.....	4
2. Położenie Gminy Świerklany	9
3. Diagnoza zjawisk społecznych.....	12
3.1 Sytuacja demograficzna	12
3.2 Bezrobocie	15
3.3 Pomoc społeczna	21
3.4 Edukacja.....	30
3.5 Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	32
3.6 Bezpieczeństwo	39
3.7 Podsumowanie zjawisk społecznych.....	41
3.8 Analiza przyczyn występowania zjawisk kryzysowych.....	43
4. Pozostałe zjawiska kryzysowe	45
4.1 Sfera gospodarcza.....	45
4.2 Sfera techniczna.....	48
4.3 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	53
4.4 Sfera środowiskowa	56
4.5 Podsumowanie pozostałych zjawisk kryzysowych	63
4.6 Analiza przyczyn występowania pozostałych zjawisk kryzysowych.....	64
5. Podsumowanie ankietyzacji mieszkańców.....	67
6. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	70
7. Obszar rewitalizacji Gminy Świerklany.....	71
Spis rysunków	75
Spis tabel.....	76

1. WPROWADZENIE

1.1 Cel opracowania

Rewitalizacja stanowi proces trwałego wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Celem niniejszego opracowania jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dla Gminy Świerklany. Opracowanie wpisuje się w proces realizacji Strategii Rozwoju Gminy Świerklany na lata 2015-2023 (uchwała nr 74/X/15 Rady Gminy Świerklany z dnia 22 października 2015 r.), w której zapisane jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości, spójnej i nowoczesnej infrastruktury technicznej oraz poprawa atrakcyjności inwestycyjnej m.in. poprzez rewitalizację zmierzającą do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni, organizacji, wzbogacenia i wykorzystania terenów zielonych, podniesienia atrakcyjności obiektów o wartości kulturowej, wzmocnienia instytucji kultury i ich funkcji edukacyjnych oraz zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze.

1.2. Metodologia

Niniejsza diagnoza sporządzona została w oparciu o następujące dokumenty:

- ✓ Ustawę z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz. U. 2017 poz. 1023);
- ✓ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku.

Proces diagnostyczny składał się z czterech głównych etapów, z czego dwa pierwsze miały charakter analizy wskaźnikowej, dwa kolejne dotyczyły wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wyznaczony w ten sposób obszar rewitalizacji stanowi najbardziej problemowy obszar Gminy i na nim będzie koncentrowała się interwencja w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

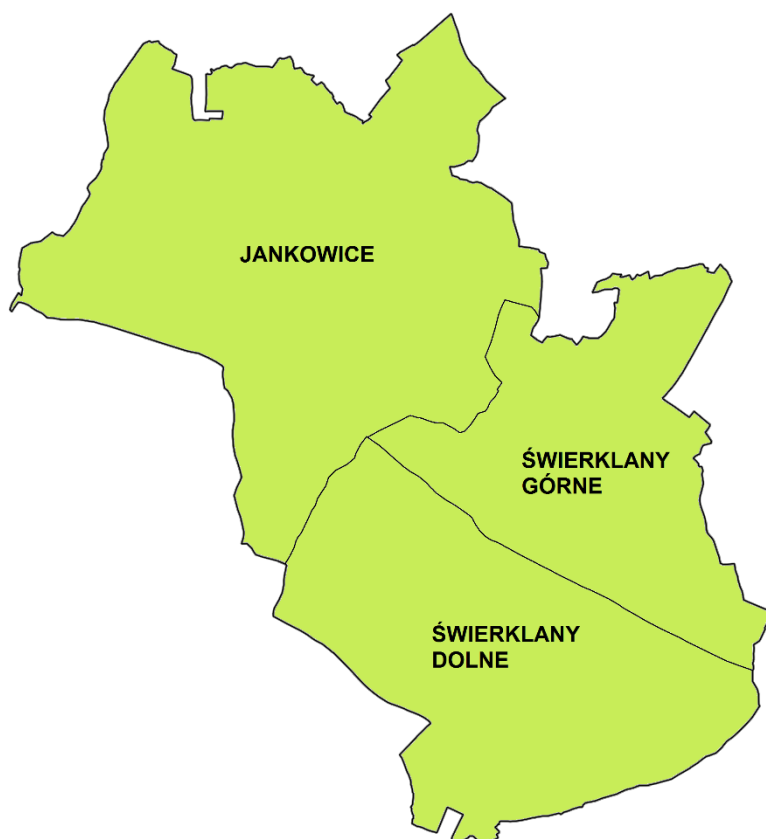
ETAP I	Analiza negatywnych zjawisk społecznych na terenie Gminy Świerklany (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji oraz kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym).
ETAP II	Analiza innych negatywnych zjawisk: gospodarczych, technicznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych.
ETAP III	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, czyli obszaru, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz występowaniem co najmniej jednego z innych negatywnych zjawisk.

ETAP IV	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji, czyli obszaru, który cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, stanowiącego nie więcej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkałego przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.
----------------	---

Sieć osadniczą Gminy tworzą trzy sołectwa: Jankowice, Świerklany Dolne, Świerklany Górne. Poniższa tabela przedstawia wykaz ulic wchodzących w skład poszczególnych sołectw.

L.p.	Sołectwo	Wykaz ulic
1	Jankowice	Akacyjowa, Bema, Biasowicka, Boguszowicka, Borowików, Brzozowa, Dygasińskiego, Grażyńskiego, Górnica, Hoły, Iglasta, Jarzębinowa, Jaworowa, Kopernika, Korczaka, Korfatego, Kościelna, Krótka, Księdza Walentego, Liściasta, Lompy, Miarki, Moczydła, Morcinka, Nowa, Piaszkowa, Podkościele, Podlesie, Polna, Poprzeczna, Prosta, Przemysłowa, Przyjemna, Radosna, Reymonta, Równoległa, Rybnicka, Skargi, Spokojna, Sportowa, Świerklańska, Topolowa, Tulipanowa, Ukośna, Wesoła, Wierzbowa, Wolności, Wowry
2	Świerklany Dolne	Aleja, Basztowa, Błękitna, Gogołowska, Granice, Henryka Pobożnego (od nr 1 do 20), Hutnicza, Jana Kazimierza, Jankowicka, Kasztelańska, Kazimierza Wielkiego, Korytarzowa, Kościelna (od 1 do 18A), Księdza Janika, Księdza Ligonja, Kucharzówka, 3 Maja, Malarska, Piekarnicza, Połomska, Powstańców, Rolnicza, Spacerowa, Stawowa, Szerocka (od 28 do końca), Szklarnia, Szybowa, Władysława Jagiełły, Władysława Łokietka (od 1 do 34), Władysława Warneńczyka, Wodzisławska, Zamkowa, Zielona, Złota, Zygmunta Starego
3	Świerklany Górne	Bratkowa, Boryńska, Budowlana, Fiołkowa, Gajowa, Górna, Górnośląska, Henryka Pobożnego (od 21 do końca), Jana III Sobieskiego, Jesienna, Kościelna (od 19 do końca), Kościuszki, Leśna, Letnia, Łukowa, Makowa, Mieszka I, Ogrodnicza, Plebiscytowa, Pogodna, Parytetyczna, Przemysłowa, Rajska, Rybacka, Rybnicka, Rycerska, Słoneczna, Sosnowa, Stokrotkowa, Strażacka, Szkolna, Szerocka (od nr 1 do 27) Świerkowa, Tęczowa, Tulipanowa, Wiejska, Wiosenna, Władysława Łokietka (od nr 35 do końca), Wrzosowa, Zimowa, Żeglarska, Żorska

Poniższy rysunek przedstawia podział Gminy Świerklany na sołectwa.

Rysunek 1: Podział Gminy Świerklany na sołectwa (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)

METODY WYKORZYSTANE W PROCESIE DIAGNOSTYCZNYM

Proces diagnostyczny przebiegał we współpracy zespołu ekspertów zewnętrznych, przedstawicieli Urzędu Gminy Świerklany i jednostek organizacyjnych w każdym obszarze prac.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter holistyczny i łączy metody ilościowe z jakościowymi. Dla wydzielonych uprzednio jednostek urbanistycznych pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Gminy Świerklany oraz wygenerowany przez instytucje zewnętrzne, m.in. Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku, Komendę Miejską Policji w Rybniku, Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku, Państwową Komisję Wyborczą czy gminne szkoły podstawowe i gimnazjalne. Część pozyskanych tą drogą danych została wykorzystana do opracowania wskaźników, a część posłużyła do dokonania waloryzacji istniejącego zagospodarowania. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była ankieta, dzięki której zbadano opinie mieszkańców w zakresie występowania obszarów problemowych na terenie Gminy.

ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Uzyskane dane posłużyły do budowy wskaźników odnoszących wielkość zjawiska do poszczególnych jednostek pomocniczych. Proces ten był zdeterminowany dostępnością danych, różnym stopniem ich szczegółowości, a także sposobem gromadzenia informacji. Dane gromadzone są w dwóch układach:

- ❖ liniowym, czyli w odniesieniu do poszczególnych ulic,
- ❖ powierzchniowym, które należało przeliczyć do układu analizowanych jednostek urbanistycznych.

Dane te w większości dotyczą stanu na koniec 2015 r. Dane do diagnozy gromadzono według przynależności do danej jednostki administracyjnej (sołectwa), szczególnie w przypadku tak zwanych danych „wrażliwych”.

Podsumowaniem części diagnostycznej na tym etapie tworzenia dokumentu jest przeprowadzona analiza statystyczna oparta o budowę wskaźnika syntetycznego ($S_i = \sum_{j=1}^k z_{ij}$), podsumowującego wyniki analizy wybranych wskaźników. Metoda sum standaryzowanych umożliwia zbudowanie wskaźnika syntetycznego odzwierciedlającego natężenie zjawisk problemowych w poszczególnych jednostkach przestrzennych Gminy. Wskaźniki będące częścią wstępnej analizy, prowadzące do zbudowania wskaźnika syntetycznego, określają w sposób skondensowany poziom degradacji danego obszaru. Pierwszym etapem budowy wskaźnika syntetycznego jest normalizacja zmiennych w jej trakcie dokonuje się przekształcenia destymulanty w stymulanty:

$$\text{dla Stymulant (S)} \quad z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_{i\{x_{ij}\}}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$$
$$\text{dla Destymulant (D)} \quad z_{ij} = \frac{\max_{i\{x_{ij}\}} - x_{ij}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$$

Większość wskaźników ma charakter względny, pozostałe pokazują wielkość zjawiska w liczbach bezwzględnych. Wszystkie jednak spełniają wymóg poprawności metodologicznej – zostały skonstruowane zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi, opisują zjawisko w sposób czytelny, są łatwe w odbiorze, weryfikowalne i różnicują przestrzeń Gminy. W wyniku tak przeprowadzonej procedury zbudowano listę wskaźników, które posłużyły do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

DIAGNOZA ZJAWISK NEGATYWNYCH SPORZĄDZONA NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI GMINY ŚWIERKLANY

Tabela 1: Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (opracowanie własne)

L.p.	Sfera	Wskaźnik		Wzór dla normalizacji zmiennych
1.	SPOŁECZNA	Liczba świadczeń przyznanych z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	S	$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_{i\{x_{ij}\}}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
2.		Liczba świadczeń przyznanych z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców		
3.		Liczba przyznanych świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców		
4.		Frekwencja wyborcza [%]	D	$z_{ij} = \frac{\max_{i\{x_{ij}\}} - x_{ij}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
5.		Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców	S	$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_{i\{x_{ij}\}}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
6.		% bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym w stosunku do ogółu bezrobotnych		
7.		Liczba przeprowadzonych interwencji policji na 100 mieszkańców		
8.	GOSPODARCZA	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	D	$z_{ij} = \frac{\max_{i\{x_{ij}\}} - x_{ij}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
9.	TECHNICZNA	Sfera techniczna została poddana ocenie jakościowej – kanalizacja, stan techniczny i przystosowanie budynków publicznych dla osób niepełnosprawnych, drogi		
10.	FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNA	Liczba pożarów i miejscowych zagrożeń na 100 mieszkańców	S	$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_{i\{x_{ij}\}}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
11.	ŚRODOWISKOWA	Liczba budynków objętych selektywnym odbiorem odpadów na 100 budynków	D	$z_{ij} = \frac{\max_{i\{x_{ij}\}} - x_{ij}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$
		Masa [Mg] wyrobów azbestowych na 1 km ²	S	$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_{i\{x_{ij}\}}}{\max_{i\{x_{ij}\}} - \min_{i\{x_{ij}\}}}$

Wizualizacja wskaźników została przedstawiona na mapach. Sołectwa w których wartość wskaźnika była większa lub mniejsza niż wartość referencyjna dla Gminy zostały uznane jako problematyczne.

Zidentyfikowano obszary problemowe w sferze społecznej, następnie w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej, technicznej i środowiskowej, a następnie wyznaczono obszar zdegradowany. Na podstawie obszarów zdegradowanych wyznaczono obszar rewitalizacji, którego potencjał rozwojowy wykazuje szanse na ograniczenie zjawisk kryzysowych.

- miastem Rybnik – od północy,
- miastem Żory – od wschodu,
- miastem Jastrzębie – od południowego - wschodu,
- Gminą Mszana – od południowego - zachodu,
- Gminą Marklowice – od zachodu.

Map of the Katowice metropolitan area showing 14 numbered districts. District 1, Gliwice, is highlighted with a green circle. The map includes labels for surrounding voivodeships: Lublin, Świętokrzyskie, Łódź, and Śląskie. The legend on the right lists the districts: 1. Gliwice, 2. Zabrze, 3. Bytom, 4. Piekary Śląskie, 5. Ruda Śląska, 6. Świętochłowice, 7. Chorzów, 8. Siemianowice Śląskie, 9. Katowice, 10. Sosnowiec, 11. Mysłowice, 12. Jaworzno, 13. Tychy, 14. Jastrzębie Zdrój.

9

Rysunek 3: Położenie Gminy Świerklany na tle powiatu rybnickiego (źródło: www.gminy.pl)

Gmina Świerklany zajmuje powierzchnię 23,90 km². Sieć osadniczą Gminy tworzą 3 sołectwa: Jankowice, Świerklany Dolne oraz Świerklany Górne. Największą powierzchnię zajmuje sołectwo Jankowice – 11,26 km². Powierzchnia poszczególnych sołectw została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 2. Powierzchnia poszczególnych sołectw Gminy Świerklany (źródło: dane UG Świerklany)

Numer	Nazwa sołectwa	Powierzchnia [km ²]
1	Jankowice	11,26
2	Świerklany Dolne	7,33
3	Świerklany Górne	5,31

Jankowice

Początki Jankowic sięgają głębokiego średniowiecza. Pierwsze źródła historyczne dotyczące wsi pochodzą z 1223 roku, a inne znajdują się w spisach dóbr biskupstwa wrocławskiego z 1229 i 1305 roku. Jankowice posiadają swój herb, jest on znany od XIX wieku. Wieś zawsze nierozdzielnie związana była z ziemią rybnicką i podobnie jak ona znajdowała się pod panowaniem Wielkich Moraw, Polski, Czech, Austrii, Prus, Niemiec i ponownie Polski. Z zachowanych do dzisiaj dokumentów wynika, że Jankowice z roku na rok stawały się coraz większą i zasobniejszą wsią. W okresie międzywojennym wieś przeżywała bujny rozwój gospodarczy i kulturalny. Wybuch II wojny światowej znacznie zakłócił rozwój wsi, rozpoczęły się aresztowania i prześladowania ludności. Wyzwolenie miejscowości nastąpiło w dniach 26-27 marca 1945 roku. W okresie powojennym istniała tutaj gmina Jankowice obejmująca swoim zasięgiem także Świerklany Górne i Dolne oraz Skrzeczkowice. W 1955 roku powołano Gminną Radę

Narodową, a następnie Gromadzką Radę Narodową. Od 1973 roku miejscowość włączono do gminy Świerklany z siedzibą w Jankowicach.

Świerklany Dolne

Świerklany Dolne wyodrębniły się z miejscowości Świerklany, o której pierwsze wzmianki pochodzą ze spisów dóbr biskupa wrocławskiego z 1300 roku. Wyodrębnienie to miało miejsce około XVII wieku i początkowo miejscowość funkcjonowała jako Świerklany Średnie, by ostatecznie przyjąć, zachowaną do dzisiaj nazwę Świerklany Dolne. Wieś należała do parafii w Połomi i posiadała własny drewniany filialny 300-letni kościół. Od 1812 roku działała we wsi szkoła, którą przeniesiono do nowego, większego budynku w roku 1857. Mieszkańcy Świerklan Dolnych utrzymywali się głównie z rolnictwa, a ich sytuacja materialna znacznie się poprawiła po zniesieniu pańszczyzny. W 1939 roku Świerklany Dolne były wsią stosunkowo zamożną. Wybuch II wojny światowej zakłócił dotychczasowy rozwój wsi. Świerklany Dolne zostały zajęte przez wojska niemieckie. Wyzwolenie miejscowości nastąpiło w dniach 26-27 marca 1945 roku. W okresie powojennym Świerklany Dolne należały początkowo do gminy Jankowice. W 1954 roku Świerklany Dolne i Górne utworzyły gromadę Świerklany, a od 1973 roku miejscowość weszła w skład gminy Świerklany z siedzibą w Jankowicach.

Świerklany Górne

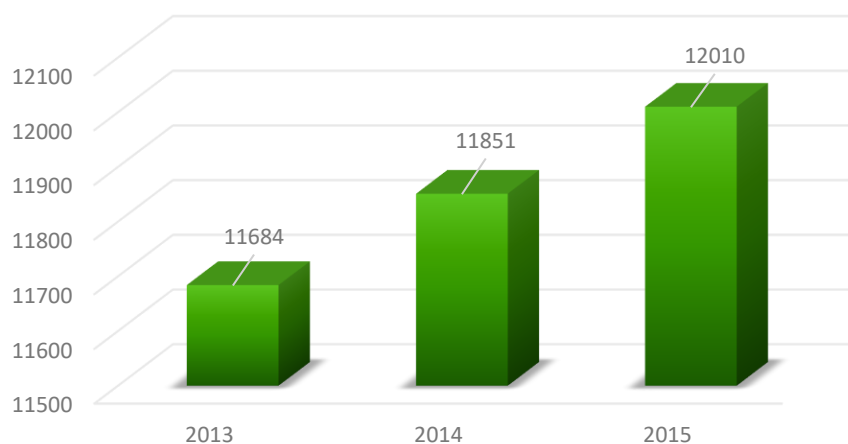
Okolo 1500 roku Świerklany Górne wyodrębniły się z istniejącej już od 1300 roku miejscowości Świerklany, figurującej w spisach dóbr biskupa wrocławskiego pod nazwą "Swrklant". Pierwsze najstarsze zabudowania powstały wzdłuż obecnej ulicy Wiejskiej i Parytetycznej. W okresie międzywojennym aktywnie działały tutaj liczne organizacje: Związek Powstańców Śląskich, związek górników Zjednoczenie Zawodowe Polskie, Związek Młodzieży Pracującej Jedność, Towarzystwo Matek Polek, Związek Harcerstwa Polskiego, Towarzystwo Gimnastyczne Sokół. W 1939 roku Świerklany Górne były wsią stosunkowo zamożną. Istniała tutaj szkoła i działało kilka sklepów, a wieś była zelektryfikowana. Wybuch II wojny światowej zakłócił dotychczasowy rozwój wsi, Świerklany Górne zostały zajęte przez wojska niemieckie. Ustała działalność wszystkich stowarzyszeń religijnych i społecznych. Wyzwolenie miejscowości nastąpiło w dniach 26-27 marca 1945 roku. W okresie powojennym Świerklany Górne należały początkowo do gminy Jankowice. W 1954 roku Świerklany Górne i Dolne utworzyły gromadę Świerklany, a od 1973 roku miejscowość weszła w skład gminy Świerklany z siedzibą w Jankowicach.

3. DIAGNOZA ZJAWISK SPOŁECZNYCH

3.1 Sytuacja demograficzna

Liczba mieszkańców

Gminę Świerklany w 2015 roku zamieszkiwało 12 010 mieszkańców, z czego 6 121 to kobiety, a 5 889 to mężczyźni. Sytuacja demograficzna w Gminie wydaje się być korzystna. Od 2013 roku liczba mieszkańców systematycznie wzrastała. Poniższy wykres przedstawia zmiany ogólnej liczby mieszkańców w latach 2013-2015.

Rysunek 4: Liczba mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)

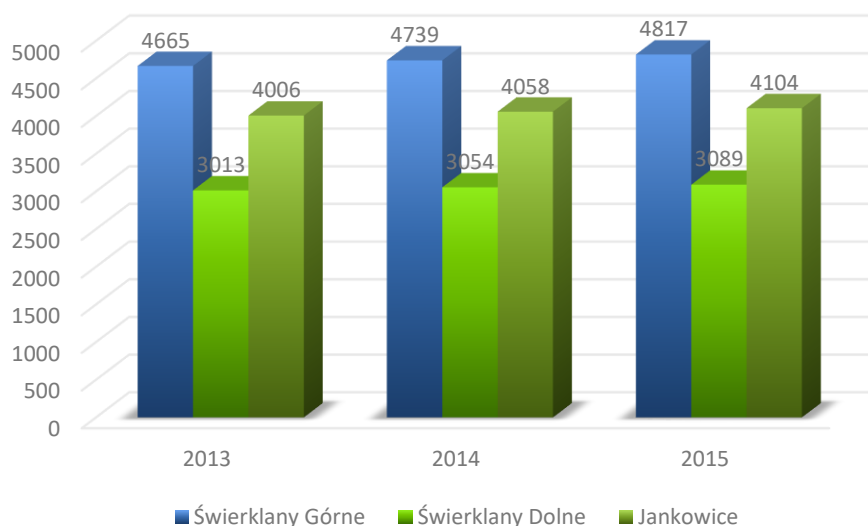
Poniższa tabela przedstawia liczbę mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015 z podziałem na poszczególne sołectwa. Najwięcej mieszkańców zamieszkuje sołectwo Świerklany Górne, a najmniej Świerklany Dolne.

Tabela 3: Zestawienie liczby mieszkańców (z uwzględnieniem płci) w latach 2013-2015 z podziałem na sołectwa Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)

Sołectwo	2013		łącznie	2014		łącznie	2015		łącznie
	K	M		K	M		K	M	
Świerklany Górne	2349	2316	4 665	2383	2356	4 739	2422	2395	4 817
Świerklany Dolne	1550	1463	3 013	1565	1489	3 054	1582	1507	3 089
Jankowice	2069	1937	4 006	2096	1962	4 058	2117	1987	4 104
SUMA	11 684			11 851			12 010		

K – kobiety, M – mężczyźni

Poniższy wykres przedstawia trend zmian liczby mieszkańców poszczególnych sołectw Gminy w latach 2013-2015. Z wykresu wynika, że w każdym sołectwie obserwuje się wzrost liczby mieszkańców względem roku 2013. Na przestrzeni lat 2013-2015 najwięcej mieszkańców przybyło na terenie sołectwa Świerklany Górne.

Rysunek 5. Zmiany liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw w latach 2013-2015
(opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)

Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia to wskaźnik pokazujący wielkość osadnictwa ludności na określonej powierzchni terenu. Najczęściej ustala się go w postaci liczby osób zamieszkujących daną gminę w przeliczeniu na kilometr kwadratowy. Poniższa tabela przedstawia gęstość zaludnienia na terenie województwa śląskiego, powiatu rybnickiego oraz Gminy Świerklany w latach 2013-2015.

Tabela 4: Gęstość zaludnienia w poszczególnych jednostkach administracyjnych w latach 2013-2015
(źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS; dane UG Świerklany)

Jednostka	Gęstość zaludnienia			Trend zmian
	2013	2014	2015	
Województwo śląskie	373	372	371	↓
Powiat Rybnicki	344	345	346	↑
GINA ŚWIERKLANY	489	496	502	↑

Gęstość zaludnienia na terenie Gminy ma tendencję wzrostową i wypada bardzo korzystnie na tle powiatu jak i województwa. Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Świerklany w poszczególnych sołectwach przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5: Gęstość zaludnienia na terenie sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Świerklany)

Sołectwo	Gęstość zaludnienia [os./km ²]			Trend zmian
	2013	2014	2015	
Świerklany Górne	878	892	907	↑
Świerklany Dolne	411	417	422	↑
Jankowice	356	360	364	↑
GMINA ŚWIERKLANY	489	496	502	↑

We wszystkich sołectwach Gminy zauważa się rosnącą z roku na rok gęstość zaludnienia. Na przestrzeni lat 2013-2015 sytuacja najkorzystniej przedstawiała się na terenie Świerklan Górnych, a najmniej korzystnie na terenie Jankowic, co oznacza, że na tym terenie mieszkańcy osiedlają się zdecydowanie mniej chętnie niż na terenie pozostałych dwóch sołectw.

Struktura wiekowa mieszkańców

W ostatnich dziesięcioleciach w kraju zmieniła się radykalnie struktura wiekowa Polaków. W sytuacji niskiej liczby urodzeń oraz wydłużania się przeciętnego trwania życia ludzkiego zwiększyły się zarówno liczba, jak i odsetek osób starszych. W obliczu zmniejszającej się w istotny sposób liczby pracujących obywateli wiele krajów staje wobec dylematu: czy prowadzić politykę pronatalistyczną i prorodziną, czy też postawić na imigrację siły roboczej z krajów o większej dzietności. Zgodnie z definicją wieku produkcyjnego jest to ludność wykonująca pracę przynoszącą dochód oraz bezrobotni; przedział wiekowy przyjęty w statystyce dla potrzeb ekonomii.

Poniższa tabela przedstawia strukturę wiekową mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015.

Tabela 6: Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane Urząd Gminy Świerklany)

	Wiek przedprodukcyjny (0-18 lat)	Wiek produkcyjny (19-67 lat)	Wiek poprodukcyjny (68-100 lat)
2013	2729	7981	974
2014	2757	8058	1036
2015	2773	8122	1115

Na terenie Gminy Świerklany nie zauważa się zjawiska starzenia społeczeństwa, ponieważ mimo rosnącej z roku na rok liczby osób w wieku poprodukcyjnym zauważa się również rosnącą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Na terenie sołectwa Świerklany Dolne oraz Jankowice sytuacja wygląda trochę inaczej. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest na prawie stałym poziomie, natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym sukcesywnie wzrasta.

Tabela 7. Struktura wiekowa mieszkańców poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015
(źródło: dane Urząd Gminy Świerklany)

	2013									SUMA
	wiek przedprodukcyjny (0-18)			wiek produkcyjny (19-67)			wiek poprodukcyjny (68-100)			
	K	M	łącznie	K	M	łącznie	K	M	łącznie	
Świerklany Górne	531	565	1096	1595	1611	3206	223	140	363	4665
Świerklany Dolne	365	366	731	1029	1009	2038	156	88	244	3013
Jankowice	461	441	902	1375	1362	2737	233	134	367	4006
	1357	1372	2729	3999	3982	7981	612	362	974	11684

	2014									SUMA
	wiek przedprodukcyjny (0-18)			wiek produkcyjny (19-67)			wiek poprodukcyjny (68-100)			
	K	M	łącznie	K	M	łącznie	K	M	łącznie	
Świerklany Górne	530	586	1116	1620	1619	3239	233	151	384	4739
Świerklany Dolne	364	370	734	1037	1021	2058	164	98	262	3054
Jankowice	469	438	907	1380	1381	2761	247	143	390	4058
	1363	1394	2757	4037	4021	8058	644	392	1036	11851

	2015									SUMA
	wiek przedprodukcyjny (0-18)			wiek produkcyjny (19-67)			wiek poprodukcyjny (68-100)			
	K	M	łącznie	K	M	łącznie	K	M	łącznie	
Świerklany Górne	542	596	1138	1635	1634	3269	245	165	410	4817
Świerklany Dolne	364	366	730	1042	1037	2079	176	104	280	3089
Jankowice	463	442	905	1387	1387	2774	267	158	425	4104
	1369	1404	2773	4064	4058	8122	688	427	1115	12010

3.2 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Bezrobocie jest przyczyną degradacji ekonomicznej osób nim dotkniętych oraz ich rodzin. Gwałtowny spadek dochodów spowodowany utratą pracy doprowadza do wymuszonego ograniczania lub rezygnacji z zaspokajania niektórych potrzeb, a także zmusza do korzystania z finansowej i rzeczowej pomocy z zewnątrz, co często doprowadza do narastania spirali zadłużenia. Najdotkliwiej skutki bezrobocia

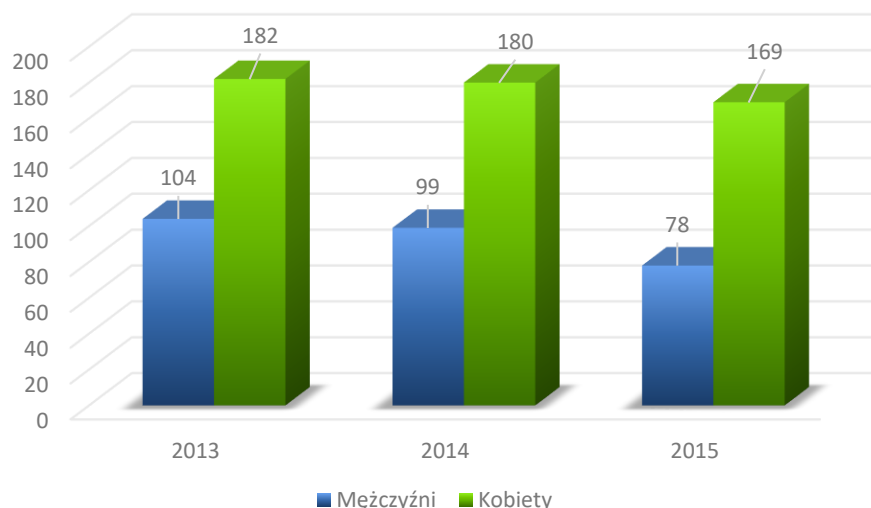
w płaszczyźnie ekonomicznej odczuwają rodziny wielodzietne oraz niepełne. Utrata jedyne go żywiciela rodziny oznacza natychmiastowe pogorszenie warunków życia. Skutki bezrobocia rodziców nie tylko zmieniają sytuację dzieci, ale często mogą negatywnie wpłynąć na ich przyszłe losy w związku z ograniczonymi możliwościami realizacji planów edukacyjnych. Grupą szczególnie zagrożoną skutkami bezrobocia jest młodzież, a w szczególności absolwenci. Bezrobocie zniekształca proces aktywizacji zawodowej młodych ludzi. Bezrobocie ma w tej grupie osób skutki nie tylko ekonomiczne, ale może mieć również skutki w postaci zakłóceń w sferze psychospołecznej. Bezczynność i nieuregulowany tryb życia wyzwalają w młodzieży zachowania dewiacyjne i patologiczne, które prowadzą do narastania kolejnych problemów społecznych, takich jak alkoholizm, przemoc w rodzinie czy wzrost przestępczości.

Poniżej przedstawiono problem bezrobocia na terenie Gminy Świerklany na tle powiatu rybnickiego oraz województwa śląskiego w latach 2013-2015.

Tabela 8: Liczba osób bezrobotnych na terenie województwa, powiatu oraz Gminy Świerklany
Bank Danych Lokalnych, GUS; Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku)

(źródło:

Jednostka	Bezrobocie			Trend zmian
	2013	2014	2015	
Województwo śląskie	208 296	175 675	148 508	↓
Powiat rybnicki	2 288	1 950	1 743	↓
Gmina Świerklany	286	279	247	↓

Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 z uwzględnieniem płci (opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Tabela 9: Charakterystyka bezrobocia na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
PUP w Rybniku)

(źródło:

	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy
2013	286	61	114
2014	279	61	109
2015	247	51	110

Można zauważyć, że poziom bezrobocia na terenie Gminy Świerklany ma tendencję spadkową, podobnie jak na terenie województwa śląskiego oraz powiatu rybnickiego. Wśród osób bezrobotnych znacznie przeważają kobiety – w 2015 roku bezrobotnych kobiet było o 91 więcej niż mężczyzn.

W poniższej tabeli przedstawiono podział osób bezrobotnych ze względu na wykształcenie na terenie Gminy w latach 2013-2015. Można zauważyć, że w ostatnich latach najwięcej osób bezrobotnych posiada wykształcenie zasadnicze i zawodowe, a najmniej średnie ogólnokształcące.

Tabela 10: Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: PUP w Rybniku)

Wykształcenie	2013	2014	2015
Gimnazjalne i poniżej	74	53	58
Zasadnicze zawodowe	75	93	71
Policealne i średnie zawodowe	67	61	54
Średnie ogólnokształcące	28	28	29
Wyższe	42	44	36

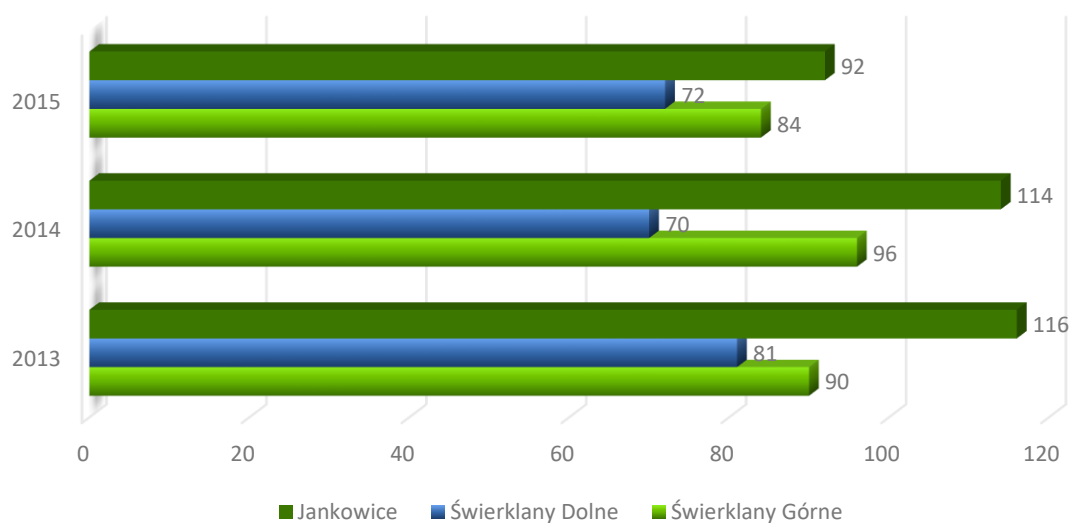
Poniżej szczegółowo scharakteryzowano bezrobocie na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015.

Tabela 11: Charakterystyka bezrobocia na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015
PUP w Rybniku)

(źródło:

Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy
2013			
Świerklany Górne	90	19	37
Świerklany Dolne	81	13	35
Jankowice	116	29	43
2014			

Świerklany Górne	96	19	33
Świerklany Dolne	70	14	25
Jankowice	114	29	51
2015			
Świerklany Górne	84	18	34
Świerklany Dolne	72	16	32
Jankowice	92	18	44

Rysunek 7. Liczba osób bezrobotnych ogółem na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Rybnik)

Na terenie Gminy Świerklany, na przestrzeni lat 2013-2015 najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano na terenie sołectwa Jankowice. Biorąc pod uwagę liczbę osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia oraz liczbę osób długotrwale bezrobotnych można zauważyć, że sołectwo Jankowice również jest najbardziej problemowe w tym zakresie.

W celu zobrazowania nasilenia problemu bezrobocia na terenie Gminy Świerklany przeanalizowano dwa elementy. Są to:

- ✓ liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców;
- ✓ % bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym do ogółu bezrobotnych w danym sołectwie.

	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców	Wskaźnik częstkowy
Świerklany Dolne	32	1,04	0,90
Świerklany Górne	34	0,71	0,00
Jankowice	44	1,07	1,00
GMINA	110	0,92	-

DŁUGOTRWALE BEZROBOCIE

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Sołectwem o nasilonym problemie osób długotrwale bezrobotnych są Jankowice (1,07 osoby na 100 mieszkańców sołectwa). Najmniejszym wskaźnikiem w tej dziedzinie wykazało się sołectwo Świerklany Górne (0,71 osób na 100 mieszkańców sołectwa).

Bezrobocie w gminie, a w szczególności na terenie sołectwa Jankowice jest bezsprzecznie problemem, który dotyka największą część społeczeństwa. Długotrwale bezrobocie jest zjawiskiem bardzo niepokojącym i niekorzystnym, ponieważ osoby długotrwale bezrobotne są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i trudno jest takie osoby „wyrwać” z bezrobocia. Długotrwale bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga odpowiednich form oddziaływań pomocy społecznej na bezrobotnych oraz instytucji i organizacji zajmujących się reintegracją zawodową.

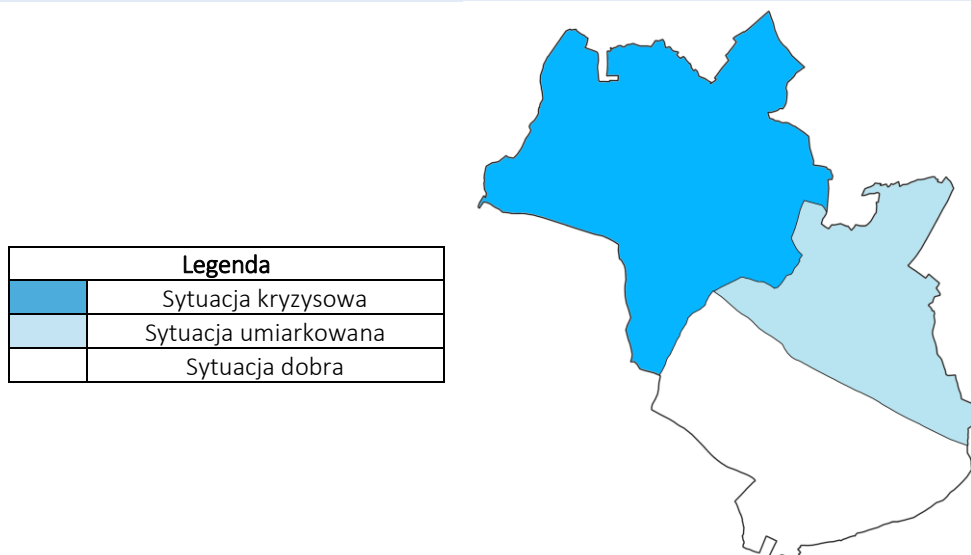
Tabela 12. Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie sołectw Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: PUP w Rybniku)

Sołectwo	Gimnazjalne i poniżej	Zasadnicze zawodowe	Policealne i średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Wyższe
2015					
Świerklany Górne	22	20	16	14	13
Świerklany Dolne	11	28	11	7	14
Jankowice	25	23	28	8	10

Wśród sołectw Gminy Świerklany najwięcej osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym zdiagnozowano na terenie Jankowic. Należy zauważyć, że takie wykształcenie osób bezrobotnych na terenie sołectwa Jankowice również przyczynia się do wzrostu liczby osób długotrwale bezrobotnych na tym terenie gdyż takim osobom jest dużo ciężiej znaleźć zatrudnienie niż osobom z wykształceniem wyższym.

	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym	% bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym do ogółu bezrobotnych	Wskaźnik cząstkowy
Świerklany Dolne	11	15,28%	0,00
Świerklany Górne	22	25,75%	0,91
Jankowice	<u>25</u>	<u>26,78%</u>	<u>1,00</u>
GMINA	58	22,98%	-

WYKSZTAŁCENIE OSÓB BEZROBOTNYCH

Największy odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym do ogółu osób bezrobotnych w danym sołectwie zauważalny jest na terenie sołectwa Jankowice (26,78%). Procent ten jest znacznie wyższy niż średnia dla Gminy. Najmniejszy problem w tym zakresie odnotowano na terenie sołectwa Świerklany Dolne - 15,28%.

Największy problem bezrobocia zdiagnozowany na terenie sołectwa Jankowice jest spowodowany zarówno wykształceniem osób bezrobotnych (duży udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym), jak i sytuacją społeczną. Na terenie miejscowości Jankowice zdiagnozowano problem długotrwałej lub ciężkiej choroby co w znacznym stopniu przyczynia się do pozostawiania tych osób w trudnej sytuacji życiowej. Ponadto na terenie sołectwa zdiagnozowano duży problem niepełnosprawności i wiążące się z tym bezrobocie. Istnieje szereg barier, które niekorzystnie

wpływają na liczbę pracujących niepełnosprawnych. Większość z nich ma charakter systemowy. Przykładem może być niejasność i zmienność przepisów prawa, czy nieefektywny i nieadekwatny system kształcenia. Z drugiej strony mamy jednak do czynienia z barierami o charakterze jednostkowym takimi jak np. postawa wobec pracy, czy stereotypowe myślenie na temat osób niepełnosprawnych. Szczegółowy opis problemów społecznych zdiagnozowanych na terenie Gminy został przedstawiony w podrozdziale 3.3.

3.3 Pomoc społeczna

Zgodnie z art.7 ustawy o pomocy społecznej, wsparcia udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ✓ ubóstwa;
- ✓ sieroctwa;
- ✓ bezdomności;
- ✓ bezrobocia;
- ✓ niepełnosprawności;
- ✓ długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- ✓ przemocy w rodzinie;
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych;
- ✓ braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- ✓ alkoholizmu lub narkomanii;
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Na terenie Gminy Świerklany działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zlokalizowany przy ul. Strażackiej 1 w Świerklanach. Zadania GOPS:

- pomaganie i wspieranie w trudnych sytuacjach;
- udzielanie świadczeń zawartych w ustawie o pomocy społecznej;

- realizacja świadczeń rodzinnych, opiekuńczych i funduszu alimentacyjnego;
- realizacja świadczeń wychowawczych - Program "Rodzina 500+";
- zajmowanie się dodatkami mieszkaniowymi;
- wydawanie Karty Dużej Rodziny.

Poniższa tabela przedstawia liczbę przyznanych świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015.

Tabela 13. Liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
dane GOPS Świerklany)

(źródło:

	2013	2014	2015
Świerklany Dolne	49	59	34
Świerklany Górne	113	117	109
Jankowice	73	83	65
Gmina Świerklany	235	259	208

Tabela 14: Liczba rodzin objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku, z podziałem na sołectwa
(źródło: GOPS Świerklany)

L.p.	Nazwa sołectwa	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie „Niebieska Karta”	SUMA
1	Świerklany Dolne	0	9	4	0	0	10	10	1	34
2	Świerklany Górne	0	15	4	6	3	27	12	0	67
3	Jankowice	0	26	7	9	6	39	22	2	111
	Gmina Świerklany	0	50	15	15	9	76	44	3	212

Najczęściej występującą przyczyną, dla której mieszkańcy Gminy Świerklany wnioskuje o wsparcie z systemu pomocy społecznej jest ubóstwo (76 świadczeń), z czym ściśle wiąże się problem bezrobocia (50 świadczeń). Kolejnym powodem przyznawania pomocy są rodziny, w których są osoby z niepełnosprawnością (44 świadczenia). Trzecim co do wielkości powodem udzielenia pomocy jest długotrwała lub ciężka choroba jednego z członków rodziny (15 świadczeń) i bezradność w opiece (15 świadczeń). Rzadziej udzielano wsparcia rodzinom, w których występuje problem alkoholizmu (9 świadczeń) oraz dotkniętym przemocą domową (3 świadczenia).

Ubóstwo

Największym problemem na terenie Gminy Świerklany jest problem ubóstwa. W 2013 roku przyznano z tego tytułu 90 świadczeń, rok później liczba ta zwiększyła się do 96, a w 2015 roku spadła do 76.

Świadczenia, dostępne w systemie pomocy społecznej mają za cel przede wszystkim udzielenie pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji, która powinna być stanem przejściowym. Niestety, część z beneficjentów pomocy społecznej popada w stan bierności często przybierającej charakter roszczeń do nieograniczonej pomocy publicznej, ograniczając tym samym własną aktywność do minimum. Stąd też budowanie aktywnej społeczności lokalnej powinno opierać się na monitorowaniu potrzeb, profilaktyce i edukacji społecznej oraz rozwoju usług, szczególnie tych, które zaktywizują i umożliwią usamodzielnienie.

Wśród sołectw Gminy Świerklany największy problem ubóstwa zdiagnozowano na terenie Jankowic – w 2015 roku przyznano 39 świadczeń. Sytuacja najlepiej przedstawia się na terenie Świerklan Dolnych gdzie w 2015 roku przyznano tylko 10 świadczeń z powodu ubóstwa.

Z perspektywy pomocy społecznej należy podkreślić, iż pomoc społeczna stanowi w większości przypadków ostatnie ogniwo wsparcia publicznego. Po wyczerpaniu możliwości uzyskania pomocy z tytułu utraty zatrudnienia z urzędu pracy bądź systemu ubezpieczeń społecznych, po wystąpieniu niepełnosprawności, w znaczny sposób ograniczającej możliwości jednostki do samodzielnego rozwiązywania trudnej sytuacji bytowej czy też z powodu długotrwałej choroby w bardzo szybkim okresie czasu rodzina może popaść w stan głębokiego ubóstwa. Przyczyną występowania największego ubóstwa na terenie sołectwa Jankowice jest zdiagnozowany duży problem niepełnosprawności oraz bezrobocia na tym terenie.

	Liczba przyznanych świadczeń z powodu ubóstwa	Liczba przyznanych świadczeń z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	Wskaźnik częściowy
Świerklany Dolne	10	0,32	0,00
Świerklany Górne	27	0,56	0,38
Jankowice	<u>39</u>	<u>0,95</u>	<u>1,00</u>
GMINA	76	0,63	-

UBÓSTWO

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Problem ubóstwa scharakteryzowano na podstawie liczby przyznanych świadczeń pomocy społecznej z tego powodu na 100 mieszkańców. Problem ubóstwa najbardziej dotykał mieszkańców sołectwa Jankowice, gdzie na 100 mieszkańców przyznano 0,95 świadczeń, co daje wartość znacznie wyższą niż średnia na terenie Gminy. Najmniejsze nasilenie tego problemu obserwuje się na terenie sołectwa Świerklany Dolne (0,32).

Bezrobocie

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazują, że bezrobocie jest jednym z najczęstszych powodów przyznawania pomocy mieszkańcom Gminy Świerklany. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, dotkniętych bezrobociem zmieniała się.

Tabela 15. Liczba przyznawanych świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: GOPS Świerklany)

	2013	2014	2015
Gmina Świerklany	64	68	50

W 2014 roku liczba przyznanych świadczeń zwiększyła się o 4 w porównaniu do roku poprzedniego, natomiast w 2015 roku spadła o 18 w stosunku do 2014 roku. Zjawisko bezrobocia, ze względu na to, że jest powodem narastania kolejnych problemów społecznych, wymaga szczególnej uwagi oraz interwencji.

Niepełnosprawność

W Gminie Świerklany niepełnosprawność jest na trzecim miejscu jako najczęstszy powód przyznania pomocy społecznej. Jak wynika z otrzymanych danych, w 2013 roku na terenie Gminy przyznano 44 świadczenia, rok później ich ilość wzrosła do 47, a w 2015 roku ponownie spadła do 44 świadczeń.

Oczekiwania osób niepełnosprawnych w zakresie systemu wsparcia dotyczą w dużej mierze pomocy o charakterze materialnym, poszczególnych kwestii związanych z niwelowaniem niepełnosprawności (rehabilitacja lecznicza), bądź jej efektów (likwidacja barier w najbliższym otoczeniu).

W celu zobrazowania problemu niepełnosprawności na terenie Gminy, przeanalizowano następujący wskaźnik:

- liczba przyznanych świadczeń z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców.

	Liczba przyznanych świadczeń z powodu niepełnosprawności	Liczba przyznanych świadczeń z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	Wskaźnik częściowy
Świerklany Dolne	10	0,32	0,26
Świerklany Górne	12	0,25	0,00
Jankowice	<u>22</u>	<u>0,54</u>	<u>1,00</u>
GMINA	44	0,37	-

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Problem niepełnosprawności najbardziej nasilony jest na terenie sołectwa Jankowice – 22 świadczenia (0,54 świadczeń na 100 mieszkańców). Najmniejszy problem w tym zakresie odnotowano na terenie sołectwa Świerklany Górne – 12 świadczeń (0,25 świadczeń na 100 mieszkańców). Zdiagnozowany

problem niepełnosprawności na terenie sołectwa Jankowice wiąże się w dużej mierze z problemem bezrobocia oraz ubóstwa na tym terenie. Osoby niepełnosprawne oraz chore, czy z ograniczoną możliwością poruszania się, bardzo często zmagają się z problemem wykluczenia społecznego, a także izolacji. Istnieje szereg barier, które wzmagają wykluczenie. Do najważniejszych należą przede wszystkim bariery transportowe i architektoniczne wynikające zarówno z ograniczenia samodzielności niepełnosprawnych jak i nieprzystosowania obiektów, instytucji czy środków transportu. Istotnym czynnikiem wzmagającym izolację stanowią także indywidualne bariery pojawiające się nie tylko po stronie społeczeństwa, ale również po stronie samych niepełnosprawnych. Z występowaniem tych problemów nierzadko wiąże się rezygnacja z pracy zarobkowej, jednocześnie przy konieczności poniesienia dużych wydatków na leczenie czy opiekę, czego następstwem jest często życie w ubóstwie.

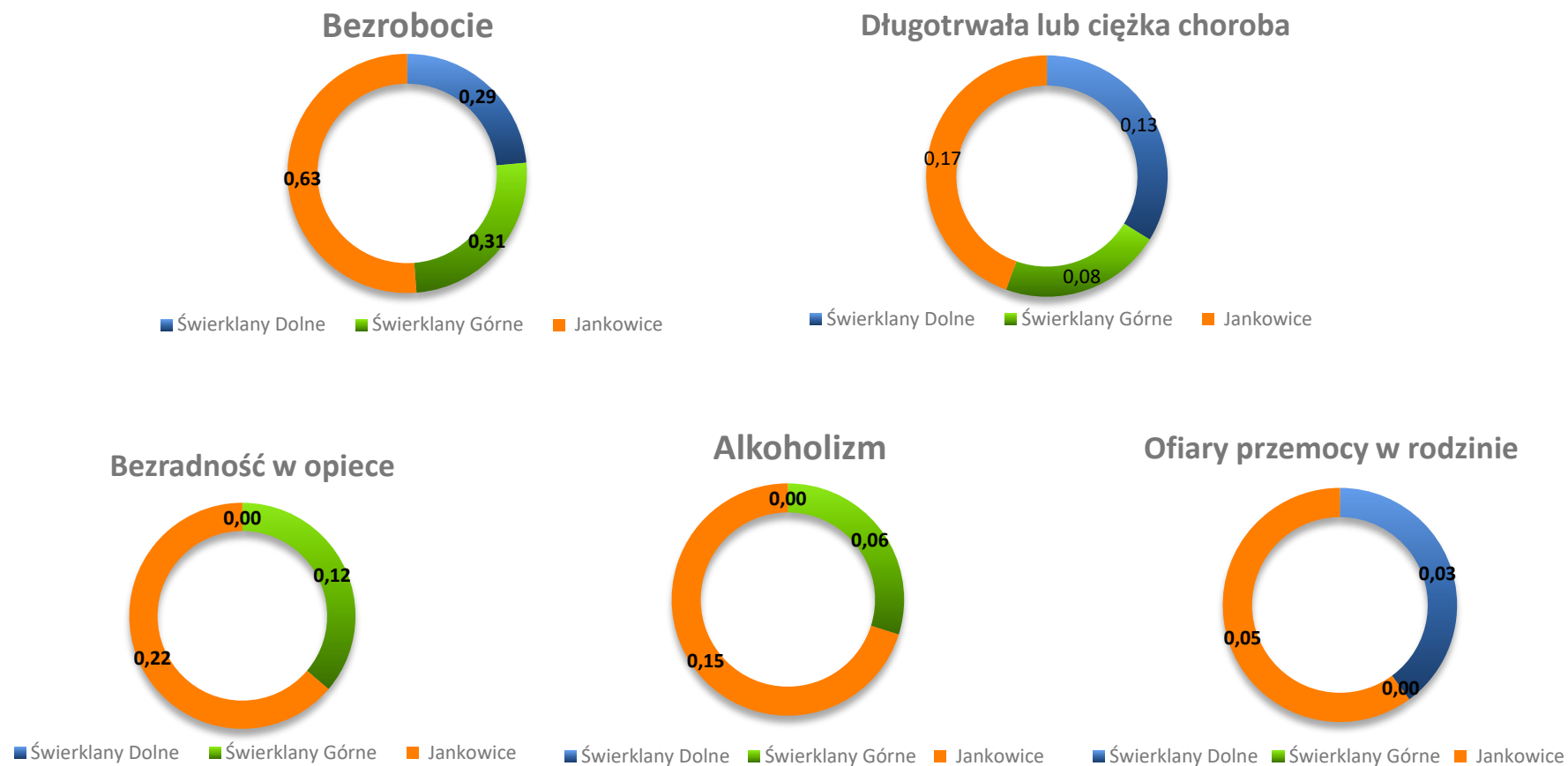
Alkoholizm

Na terenie Gminy działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zlokalizowana w Jankowicach.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powoływana jest przez Wójta Gminy i działa w oparciu o Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który przyjmowany jest na mocy uchwał przez Radę Gminy. Do zadań komisji należą działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych na terenie gminy, które są realizowane poprzez:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu,
- wspomaganie działalności pedagogów szkolnych,
- kierowanie na badania pozwalające ustalić uzależnienie od alkoholu,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży.

Działalność komisji obejmuje wnioskowanie o udzielanie pomocy rodzinom i osobom uzależnionym oraz kierowanie na leczenie odwykowe. W październiku 2001 roku został uruchomiony Punkt Konsultacyjny, obsługiwany przez terapeutę.

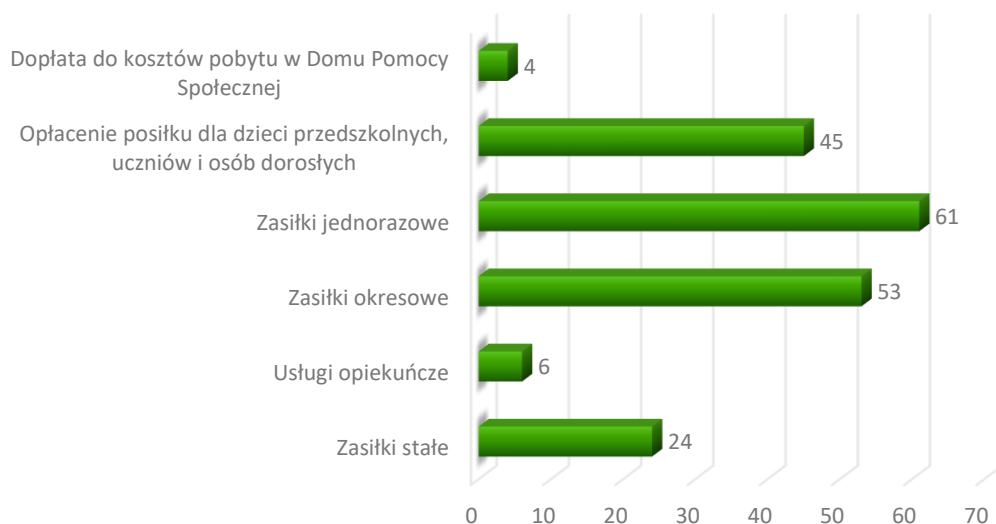

Rysunek 8. Liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Świerklany w 2015 roku
(źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie danych GOPS Świerklany)

Z powyższych wykresów wynika, że wśród sołectw Gminy Świerklany w każdym przypadku sytuacja najgorzej przedstawia się na terenie Jankowic: bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w opiece, alkoholizm oraz ofiary przemocy w rodzinie.

Formy pomocy i świadczenia rodzinne

Wśród form przyznawania pomocy społecznej w 2015 roku na terenie Gminy przyznano:

Rysunek 9. Formy przyznawania pomocy społecznej na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: GOPS Świerklany)

Poniższa tabela przedstawia charakterystykę udzielanych świadczeń rodzinnych na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku w podziale na sołectwa. Najwięcej przyznano zasiłków pielęgnacyjnych (194), następnie zasiłków rodzinnych (147), jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka (132) oraz dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (117).

Tabela 16. Świadczenia rodzinne na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: GOPS Świerklany)

Sołectwo	Zasiłek rodzinny	Dodatek z tyt. urodzenia dziecka	Dodatek z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu	Dodatek z tyt. samotnego wychowywania dziecka	Dodatek z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	Dodatek z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	Dodatek z tyt. rozpoczęcia roku szkolnego	Dodatek z tyt. rozpoczęcia nauki poza miejscem zamieszkania	Jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka	Świadczenie pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny
Świerklany Dolne	40	5	3	2	6	10	31	8	35	9	63
Świerklany Górne	52	15	6	2	3	16	40	8	59	12	65

Jankowice	55	10	2	3	6	11	46	9	38	11	66
Gmina Świerklany	147	30	11	7	15	37	117	25	132	32	194

W celu zobrazowania problemu przyznawania świadczeń rodzinnych na terenie Gminy Świerklany wzięto pod uwagę następujący wskaźnik:

- liczba przyznanych świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców.

	Liczba przyznanych świadczeń rodzinnych	Liczba przyznanych świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców	Wskaźnik częściowy
Świerklany Dolne	212	<u>6,86</u>	<u>1,00</u>
Świerklany Górne	278	5,77	0,00
Jankowice	257	6,26	0,45
GMINA	747	6,22	-

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Sołectwo, które wymagało największego wsparcia finansowego udzielonego przez MOPS to Świerklany Dolne (6,86 świadczeń na 100 mieszkańców). Najmniej rodzin otrzymujących świadczenia w 2015 roku odnotowano na terenie sołectwa Świerklany Górne. Na terenie sołectw Gminy Świerklany, najwięcej świadczeń rodzinnych przyznano w zakresie zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku rodzinnego, jednorazowej zapomogi z tyt. urodzenia dziecka oraz dodatku z tyt. rozpoczęcia roku szkolnego.

Lokale socjalne

Ważnym wyznacznikiem koncentracji ubóstwa w przestrzeni Gminy jest lokalizacja mieszkań, które są wynajmowane przez Gminę osobom o niskim dochodach. Na zasób mieszkaniowy Gminy składają się

m.in. lokale komunalne (w tym socjalne), przy czym te drugie odznaczają się najniższym standardem w zasobie. łączna powierzchnia pokoi w lokalu socjalnym przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m² w gospodarstwie wieloosobowym i 10 m² w gospodarstwie jednoosobowym. Mieszkania socjalne służą zaspokojeniu potrzeb ludzi najuboższych, którym Gmina ma obowiązek zapewnić taki lokal. Są wśród nich osoby, wobec których sąd orzekł eksmisję z prawem do lokalu socjalnego.

Gmina Świerklany posiada w swoich zasobach 16 lokali socjalnych, z czego najwięcej, bo 13 znajduje się na terenie sołectwa Jankowice, a 3 na terenie sołectwa Świerklany Górne. Największa liczba mieszkań socjalnych zlokalizowana na terenie Jankowic związana jest z występującym tam problemem ubóstwa i bezrobocia, który jest największy na terenie całej Gminy.

3.4 Edukacja

Szkolnictwo to jedna z najistotniejszych dziedzin infrastruktury społecznej. Na terenie Gminy Świerklany znajdują się 3 szkoły podstawowe i 2 gimnazja:

- ✓ Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Ludwika Holesza w Świerklanach;
- ✓ Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Świętej Jadwigi w Świerklanach;
- ✓ Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Jankowicach;
- ✓ Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach;
- ✓ Gimnazjum im. Karola Miarki w Świerklanach.

W poniższej tabeli zestawiono liczbę uczniów w placówkach oświatowych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015. Jedynie na terenie Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach odnotowano spadek liczby uczniów w latach 2013-2015.

Tabela 17: Liczba uczniów wraz z liczbą oddziałów w placówkach oświatowych funkcjonujących na terenie Gminy Świerklany
(źródło: UG Świerklany)

Nazwa placówki oświatowej	2013		2014		2015	
	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach	176	7	172	7	163	7
Gimnazjum im. Karola Miarki w Świerklanach	231	10	237	11	251	12
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Ludwika Holesza w Świerklanach	315	14	313	14	342	16
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Świętej Jadwigi w Świerklanach	bd	bd	242	12	266	13
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Jankowicach	281	14	313	15	332	15

Poniższa tabela przedstawia wyposażanie placówek oświatowych na terenie Gminy Świerklany w komputery, laptopy i tablice interaktywne na przestrzeni lat 2013-2015. Można zauważyć, że z roku na rok wyposażenie tych placówek jest coraz lepsze.

Tabela 18. Wyposażenie placówek oświatowych w sprzęt informatyczny na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
(źródło: UG Świerklany)

Nazwa placówki oświatowej	2013			2014			2015		
	Liczba komputerów	Liczba laptopów	Liczba tablic interaktywnych	Liczba komputerów	Liczba laptopów	Liczba tablic interaktywnych	Liczba komputerów	Liczba laptopów	Liczba tablic interaktywnych
Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach	12	14	4	12	15	4	14	15	4
Gimnazjum im. Karola Miarki w Świerklanach	39	13	6	39	13	6	39	13	6
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Ludwika Hołesa w Świerklanach	32	4	3	32	5	4	35	8	4
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Świętej Jadwigi w Świerklanach	bd	11	2	25	2	2	26	3	2
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Jankowicach	24	10	4	24	11	4	27	18	6

Tabela 19. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w latach 2013-2015 w szkołach podstawowych na terenie Gminy Świerklany
(źródło: UG Świerklany)

Nazwa placówki oświatowej	Rok	Liczba uczniów	Średni wynik		Procent uczniów z wynikiem		
			pkt	%	niskim	średnim	wysokim
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Ludwika Hołesa w Świerklanach	2013	50	23,88	59,7	20,40%	61,20%	18,40%
	2014	56	23,54	58,85	37,50%	42,80%	19,70%
	2015	64	22,99	74,95	12,71%	61,90%	25,40%
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Świętej Jadwigi w Świerklanach	2013	39	23,2	58	30,80%	46,20%	23,00%
	2014	39	24,7	61,75	30,80%	51,30%	18,00%
	2015	41	27,7	69,3	14,60%	63,40%	22,00%
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Jankowicach	2013	45	26,09	65	13,00%	56,00%	31,00%
	2014	40	25,5	64	15,00%	70,00%	15,00%
	2015	56	25,5	62,6	27,00%	66,00%	7,00%

Analizując dane zestawione w powyższej tabeli można stwierdzić, że wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w 2015 roku wykazują poprawę względem roku 2014 zarówno w Szkole Podstawowej nr 1 oraz nr 2. W tych placówkach obserwuje się również spadek odsetka liczby uczniów z wynikiem niskim oraz wzrost odsetka liczby uczniów z wynikiem średnim i wysokim. W szkole podstawowej w Jankowicach sytuacja ta przedstawia się najgorzej, ponieważ na przestrzeni lat 2013-2015 zauważa się znaczny wzrost odsetka liczby uczniów z wynikiem niskim oraz spadek odsetka liczby uczniów z wynikiem średnim i wysokim.

Tabela 20: Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 na terenie Gminy Świerklany (źródło: OKE)

Placówka	Rok	Część humanistyczna				Część matematyczno-przyrodnicza			
		język polski		historia i wiedza o społeczeństwie		matematyka		przedmioty przyrodnicze	
		Liczba uczniów	Średni wynik [%]	Liczba uczniów	Średni wynik [%]	Liczba uczniów	Średni wynik [%]	Liczba uczniów	Średni wynik [%]
Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach	2013	50	61	50	61	50	50	50	58
	2014	54	72,3	54	58,2	54	42	54	50
	2015	64	69	64	66,4	64	50,5	64	52
Gimnazjum im. Karola Miarki w Świerklanach	2013	84	60	84	53	84	49	84	56
	2014	71	71	71	61	71	50	71	50
	2015	74	63,3	74	64,7	74	48,7	74	48,7

Z powyższych danych wynika, że wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2015 roku na terenie gimnazjum w Jankowicach w części matematyczno-przyrodniczej uległy poprawie względem roku 2014. W części humanistycznej sytuacja poprawiła się w zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie, natomiast uległa pogorszeniu w zakresie języka polskiego. W gimnazjum w Świerklanach wyniki egzaminu z części matematyczno-przyrodniczej w 2015 roku uległy pogorszeniu w stosunku do roku 2014. W części humanistycznej wyniki uległy poprawie w zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie, natomiast pogorszyły się w zakresie języka polskiego.

3.5 Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym

Kultura i sport

Prowadzeniem działalności kulturalnej oraz zadaniami związanymi z promocją gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Świerklanach. Jest to instytucja kultury zajmująca się animacją życia kulturalnego, upowszechnianiem i kreowaniem kultury, kultywowaniem i propagowaniem lokalnej tradycji i folkloru oraz organizacją czasu wolnego zarówno dzieci i młodzieży, jak i dorosłych. GOKiR organizuje różnorodne imprezy kulturalne jak m.in. festyny rodzinne, pikniki, koncerty, imprezy zakładowe czy imprezy okolicznościowe. W związku z lokalnym i ponadlokalnym obszarem działania, GOKiR przyczynia się do kształtowania wizerunku gminy i całej społeczności na forum powiatu, regionu, a nawet kraju.

Poza animacją życia kulturalnego, Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji propaguje rozwój kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców, dba o rozwój fizyczny dzieci i młodzieży organizując zawody sportowe, turnieje dla dorosłych i dzieci, a także mecze towarzyskie. W okresie letnim w Ośrodku Sportu i Rekreacji w Jankowicach oraz w Świerklanach przeprowadza turnieje piłki nożnej, siatkówki plażowej i tenisa

ziemnego, natomiast w okresie zimowym - turnieje piłki nożnej, siatkówki oraz tenisa stołowego, które odbywają się na sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej w Świerklanach Dolnych.

Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Świerklanach dysponuje dwoma Ośrodkami Sportu i Rekreacji:

- ✓ Ośrodek Sportu i Rekreacji w Świerklanach, ul. Strażacka 1;
- ✓ Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jankowicach, ul. Kościelna 19.

Na terenie Gminy działają następujące zespoły:

- ✓ Paulinki;
- ✓ Hesperus;
- ✓ Karolinki.

Zespół regionalny „Paulinki” działa od 1991 roku. Zespół ma na swoim koncie wiele występów na przeglądach zespołów regionalnych, powiatowych oraz krajowych. „Paulinki” biorą udział w przeglądach i festiwalach na terenie powiatu i województwa, a także w imprezach gminnych i powiatowych. Od roku 2015 zespół działa pod patronatem Gminnego Ośrodka Kultury i Rekreacji w Świerklanach.

Rysunek 10. Zespół „Hesperus” (źródło: jammiusic.wordpress.com)

Zespół „Hesperus” został założony w 2010 roku w rodzinnym mieście Świerklany – Jankowice. Opiekę nad zespołem sprawował Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Świerklanach. Zespół wykonuje muzykę rockową, od 2012 roku kapela zaczęła tworzyć własne utwory.

Zespół „Karolinki” został założony przy Kole Gospodyń Wiejskich w Jankowicach. Oficjalnie istnieje od 1960 r. Przez ponad pół wieku lat swojej działalności zdobył wiele nagród i wyróżnień. „Karolinki” nie tylko urozmaicają uroczystości w swojej gminie, ale również reprezentują swoją małą Ojczyznę na zewnątrz, a także poza granicami, kraju- koncertując m.in. dla Polonii w Rumunii. W 2010 roku zespół otrzymał honorową odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej” przyznanej przez Ministerstwo Kultury

i Dziedzictwa Narodowego. Od roku 2005 opiekę nad zespołem objął Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Świerklanach. Zespół wykonuje pieśni regionalne Górnego Śląska w unisonie i w wielogłosie, jak również proste utwory chóralne muzyki poważnej i kościelnej. W 2015 roku Karolinki świętowały jubileusz 55-lecia działalności.

Rysunek 11. Zespół „Karolinki” (źródło: www.swierklany.org.pl)

Na terenie Gminy działa Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Jankowicach oraz filia w Świerklanach. Poza szerokim dostępem do pozycji książkowych z wszystkich dziedzin biblioteka oferuje:

- ✓ korzystanie ze stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu;
- ✓ wykonywanie odbitek kserograficznych;
- ✓ wypożyczanie czasopism na zewnątrz;
- ✓ „książka na telefon” dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Na obszarze Gminy Świerklany działają również 2 galerie:

Śląska Galeria „Jan” w Jankowicach - powstała w budynku byłego przedszkola i gimnazjum w Jankowicach. Galeria powstała z inicjatywy miłośników sztuki i dzięki przychylności władz gminy. Działa pod egidą Gminnego Ośrodka Kultury i Rekreacji i jest miejscem licznych spotkań, warsztatów oraz wernisaży. Prezentowanych jest tu kilkaset obrazów autorstwa polskich i zagranicznych twórców, a ponadto organizowane są zajęcia plastyczne i muzyczne oraz warsztaty fotograficzne, a raz do roku – Międzynarodowy Plener Malarski.

Galeria Sztuki Rodziny Holesz w Świerklanach – możemy w niej podziwiać twórczość Ludwika Holesza, autora ponad 2500 obrazów oraz kilkudziesięciu rzeźb w drewnie i węglu, a także twórczość jego żony, córki oraz wnuka. Prywatna galeria przyjmuje zwiedzających z kraju i z zagranicy, w uczniowie odbywają

w niej praktyczne lekcje na temat sztuki. Imieniem świerklańskiego artysty nazwana została szkoła podstawowa przy ul. Boryńskiej w Świerklanach.

Gmina aktywnie uczestniczy w rozwoju sportu, nie tylko poprzez przekazywanie dotacji na działalność klubów sportowych, ale także rozbudowując i modernizując istniejącą na jej terenie bazę sportowo-rekreacyjną. W Świerklanach oddane zostało nowoczesne zaplecze sportowe – Gminny Obiekt Sportowy przy ul. Zamkowej 6 a, z którego korzysta klub sportowy z wieloletnią tradycją – LKS FORTECA Świerklany. Na potrzeby zawodników i kibiców udostępniono dwukondygnacyjny budynek z szatniami, magazynami i biurami, przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz boisko sportowe. Na terenie Gminy działa również LKS ORZEŁ Jankowice.

Frekwencja wyborcza

Uczestnictwo mieszkańców Gminy w życiu publicznym może przybierać różne formy. Podstawową formą aktywności obywatelskiej jest głosowanie w wyborach i referendach, zarówno na poziomie państwowym (np. wybory prezydenckie i parlamentarne), jak i lokalnym (np. wybory samorządowe).

Analizując dane przedstawione w poniższej tabeli można wywnioskować, iż frekwencja wyborcza osób uprawnionych do głosowania z terenu Gminy Świerklany w wyborach parlamentarnych w 2015 roku na tle województwa i powiatu wypada bardzo dobrze.

Tabela 21: Frekwencja wyborcza na terenie województwa, powiatu oraz Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: PKW)

	2015
Województwo śląskie	52,25%
Powiat rybnicki	52,17%
Gmina Świerklany	56,87%

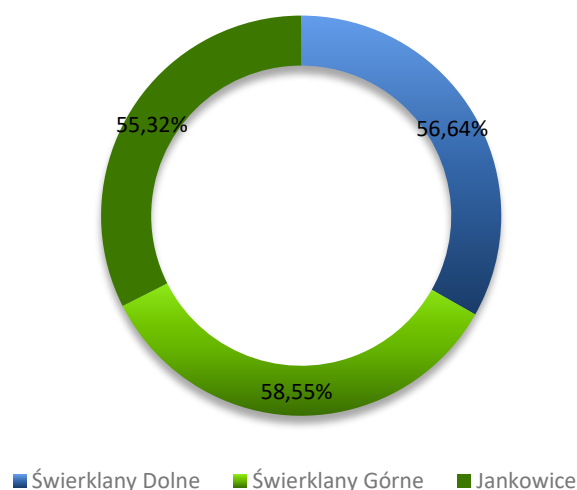
Poniższa tabela przedstawia frekwencję wyborczą w poszczególnych obwodach wyborczych na terenie Gminy Świerklany. Największą frekwencją wykazali się mieszkańcy ulic wchodzących w skład obwodu wyborczego nr 4 (Świerklany Dolne), a najmniejszą mieszkańcy ulic obwodu 5 (Jankowice).

DIAGNOZA ZJAWISK NEGATYWNYCH SPORZĄDZONA NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI GMINY ŚWIERKLANY

Tabela 22: Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 roku na terenie Gminy Świerklany z podziałem na obwody wyborcze (źródło: PKW)

Nr obwodu	Ulice wchodzące w skład obwodu wyborczego	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba wydanych kart do głosowania	Frekwencja wyborcza
1	Bratkowa, Budowlana, Fiołkowa, Jesienna, Kościelna od nr 19 do końca, Kościuszki, Leśna, Letnia, Łąkowa, Makowa, Ogrodnicza, Plebiscytowa, Pogodna, Przemysłowa, Rybacka, Rybnicka, Rycerska, Słoneczna, Stokrotkowa, Strażacka, Tęczowa, Tulipanowa, Wiosenna, Wrzosowa, Zimowa, Żeglarska	1886	1098	58,22%
2	Boryńska, Gajowa, Górna, Górnośląska, Henryka Pobożnego od nr 21 do końca, Jana III Sobieskiego, Mieszka I, Parytetyczna, Rajska, Sosnowa, Szerocka od nr 1 do 27, Szkolna, Świerkowa, Wiejska, Władysława Łokietka od nr 35 do końca, Żorska	1441	850	58,99%
3	Aleja, Basztowa, Błękitna, Gogołowska, Granice, Kasztelańska, Kazimierza Wielkiego, Kucharzówka, 3 Maja od nr 115 do końca, Połomska, Powstańców, Stawowa, Szerocka od nr 28 do końca, Szybowa, Władysława Łokietka od nr 1 do 34, Wodzisławska, Zamkowa, Zielona, Żłota, Zygmunta Starego	1660	893	53,80%
4	Henryka Pobożnego od nr 1 do 20, Hutnicza, Jana Kazimierza, Jankowicka, Korytarzowa, Kościelna od nr 1 do 18A, Księdza Janika, Księdza Ligonia, 3 Maja od nr 1 do 114, Malarska, Piekarnicza, Rolnicza, Spacerowa, Szklarnia, Władysława Jagiełły, Władysława Warnerńczyka	1142	694	60,77%
5	Akacyjowa, Bema, Boguszowicka, Borowików, Brzozowa, Dygasińskiego, Grażyńskiego, Iglasta, Jarzębinowa, Jaworowa, Kopernika, Korczaka, Korfantego, Kościelna, Księdza Walentego, Liściasta, Lompy, Miarki, Moczydła, Morcinka, Nowa od nr 1 do 26, Nowa od nr 90 do końca, Podkościele, Podlesie, Poprzeczna, Reymonta, Rybnicka, Skargi, Świerklańska od nr 58 do końca, Topolowa, Ukośna, Wierzbowa, Wolności, Wowry	1884	993	52,71%
6	Biasowicka, Górnicza, Hoły, Krótka, Nowa od nr 27 do 89, Piaskowa, Polna, Prosta, Przemysłowa, Przyjemna, Radosna, Równoległa, Spokojna, Sportowa, Świerklańska od nr 1 do 57, Tulipanowa, Wesola	1310	774	59,08%

Wśród sołectw Gminy Świerklany można zauważyć, że największą frekwencją wyborczą odznacza się sołectwo Świerklany Górne – 58,55%, a najmniejszą sołectwo Jankowice - 55,32%.

Rysunek 12. Frekwencja wyborcza na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku w podziale na sołectwa (źródło: opracowanie własne na podstawie PKW)

Jedną z form aktywności obywatelskiej jest głosowanie w wyborach i referendach, zarówno na poziomie państwowym (np. wybory prezydenckie i parlamentarne), jak i lokalnym (np. wybory samorządowe).

	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba wydanych kart	Frekwencja wyborcza	Wskaźnik częściowy
Świerklany Dolne	2802	1587	56,64%	0,59
Świerklany Górne	3327	1948	58,55%	0,00
Jankowice	3194	1767	<u>55,32%</u>	<u>1,00</u>
GMINA	9323	5302	56,87%	-

FREKWENCJA WYBORCZA

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Największą frekwencję wyborczą odnotowano na terenie sołectwa Świerklany Górne (58,55%). Najmniejszą aktywność mieszkańców odnotowano na terenie sołectwa Jankowice, gdzie frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 roku wyniosła 55,32%. Niewielka aktywność społeczna mieszkańców Jankowic może być spowodowana występowaniem na tym terenie innych problemów społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo czy niepełnosprawność. Takie osoby bardzo często czują się wykluczone z życia społecznego i dlatego rzadko kiedy w nim uczestniczą. Ponadto bardzo często obiekty publiczne nie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (bariery techniczne) co również przyczynia się do ich zmniejszonej aktywności społecznej. Należy zauważyć, że niewielka aktywność w życiu publicznym może być również spowodowana brakiem poczucia przynależności do danej jednostki, co skutkuje brakiem zaangażowania w jej rozwój i przyszłość. Mała aktywność społeczna mieszkańców może być również związana z niedostateczną liczbą zajęć aktywizujących i integrujących mieszkańców z terenu Gminy jak i brakiem odpowiednio przystosowanego do tego celu miejsca. Na niską aktywność mieszkańców wpływa również znikoma ilość działających organizacji pozarządowych na terenie Gminy.

Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Świerklany działa bardzo mało organizacji pozarządowych. Funkcjonujące stowarzyszenia to:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Ludwika Hołesa w Świerklanach „INICJATYWA”;
- Stowarzyszenie TF 13 SCORPION;
- Stowarzyszenie Osób Sprawnych i Sprawnych Inaczej „UŚMIECH”;
- Stowarzyszenie na Rzecz Kultury i Edukacji „JAN”;
- Stowarzyszenie Sportowe Klub Kolarski ŚWIERKLANY.

Ponadto na terenie Gminy działają dwie Ochotnicze Straże Pożarne:

- Ochotnicza Straż Pożarna Świerklany,
- Ochotnicza Straż Pożarna Jankowice.

Bardzo mała liczba działających organizacji pozarządowych na terenie Gminy Świerklany również wskazuje na niewielką aktywność lokalnej społeczności. Mieszkańcy nie są zaangażowani w sprawy lokalne ani nie udzielają się społecznie.

3.6 Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Przestępczość stanowi ważny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców. Dane na temat bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Świerklany uzyskano z Komendy Miejskiej Policji w Rybniku.

Poniższa tabela ukazuje zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015.

Tabela 23: Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku)

	Interwencje	Wszczęte postępowania	Liczba zdarzeń drogowych (wypadki, kolizje)	Liczba sporządzonych niebieskich kart
2013	677	113	125	27
2014	630	82	91	30
2015	816	47	82	38

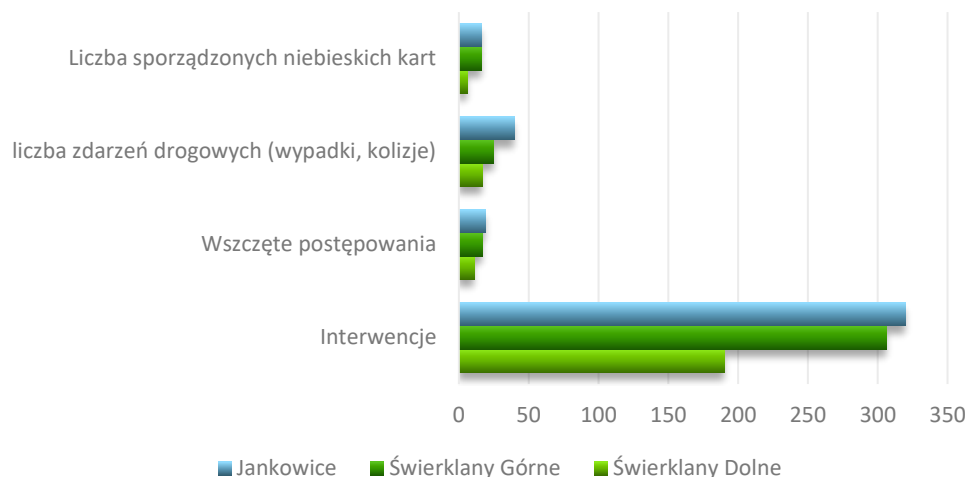
Analizując powyższe zdarzenia należy stwierdzić, że na terenie Gminy Świerklany liczba zdarzeń w poszczególnych latach znacznie się zmienia. Należy zauważyć, że w 2015 roku odnotowano spadek liczby zdarzeń drogowych w porównaniu z rokiem 2013 i 2014. Do zjawisk niepokojących należy zaliczyć wzrastającą z roku na rok liczbę sporządzonych niebieskich kart. Wśród aspektów pozytywnych należy wyróżnić malejącą liczbę wszczętych postępowania, w stosunku do 2013 roku liczba ta spadła o 66. Liczba przeprowadzonych interwencji w 2015 roku znacznie wzrosła w porównaniu z latami poprzednimi.

Poniższa tabela ukazuje szczegółowe dane dotyczące przeprowadzonych interwencji, wszczętych postępowania, zdarzeń drogowych oraz sporządzonych niebieskich kart w latach 2013-2015 z wyszczególnieniem sołectw Gminy.

Tabela 24. Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 z podziałem na sołectwa (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku)

	Interwencje	Wszczęte postępowania	Liczba zdarzeń drogowych (wypadki, kolizje)	Liczba sporządzonych niebieskich kart
2013				
Świerklany Dolne	188	36	18	8
Świerklany Górne	323	57	47	15
Jankowice	166	20	60	8
2014				

Świerklany Dolne	158	32	21	4
Świerklany Górne	279	39	46	12
Jankowice	193	11	24	14
2015				
Świerklany Dolne	190	11	17	6
Świerklany Górne	306	17	25	16
Jankowice	320	19	40	16

Rysunek 13. Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie sołectw Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku)

Z powyższego wykresu wynika, że w 2015 roku na terenie sołectwa Jankowice liczba przeprowadzonych interwencji, wszczętych postępowań oraz zdarzeń drogowych była największa na terenie całej Gminy, jedynie liczba sporządzonych niebieskich kart była taka sama jak na terenie Świerklan Górnych. Największa liczba zdarzeń drogowych odnotowana na terenie sołectwa Jankowice związana jest z ulicą Świerkłańską, na której ma miejsce najwięcej wypadków i kolizji. Bardzo ważny jest stan techniczny dróg oraz odpowiednie ich oznakowanie. Na terenie Jankowic oraz Świerklan Górnych zdiagnozowano również dużą liczbę sporządzonych niebieskich kart. Niebieskie karty to procedura, która polega na ustaleniu sposobu pracy z przypadkami przemocy w rodzinie, na którą składają się wszystkie czynności podejmowane i realizowane przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Znaczna liczba wydanych niebieskich kart na terenie Jankowic związana jest również z innymi zdiagnozowanymi problemami w tym obszarze: bezrobociem i ubóstwem. Bardzo często osoby będące w trudnej sytuacji życiowej, nieumiejące poradzić sobie z zaistniałą sytuacją, nie panują nad sobą i „wyżywają” się na dziecku. Do tego bardzo często dochodzi jeszcze problem z nadużywaniem alkoholu.

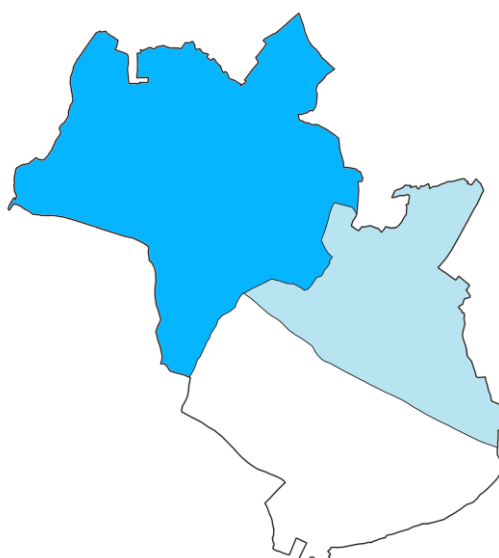
W celu zobrazowania problemu bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy przeanalizowano następujący wskaźnik:

- Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.

	Liczba przeprowadzonych interwencji policji	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	Wskaźnik cząstkowy
Świerklany Dolne	190	6,15	0,00
Świerklany Górne	306	6,35	0,12
Jankowice	320	<u>7,80</u>	<u>1,00</u>
GMINA	816	6,79	-

PRZEPROWADZONE INTERWENCJE POLICJI

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Największy problem w zakresie liczby przeprowadzonych interwencji policji na 100 mieszkańców odnotowuje się na terenie sołectwa Jankowice – 7,80 interwencji na 100 mieszkańców. Wartość ta jest znacznie większa niż średnia dla całej Gminy. Najmniej przeprowadzonych interwencji odnotowano na terenie Świerklan Dolnych.

3.7 Podsumowanie zjawisk społecznych

Na podstawie wyżej omówionych wskaźników, możliwe było wyznaczenie obszarów zdegradowanych w sferze społecznej. Zsumowanie wskaźników cząstkowych pozwoliło określić wskaźnik syntetyczny dla danego sołectwa. Wskaźnik syntetyczny wskazuje stopień nasilenia problemów społecznych na danym obszarze.

Poniższa tabela przedstawia sumę wszystkich wyznaczonych wskaźników cząstkowych oraz wyliczony na tej podstawie wskaźnik syntetyczny.

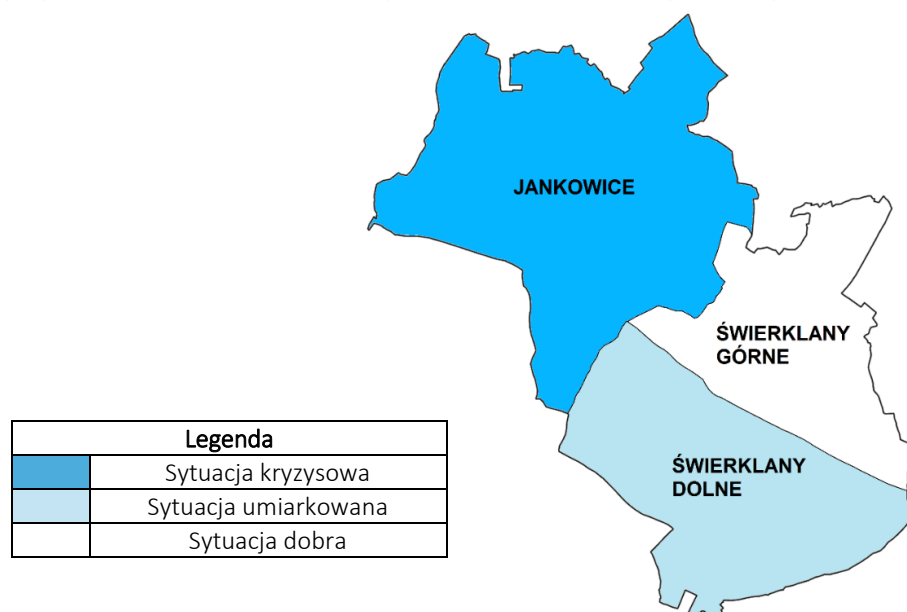
Tabela 25: Wskaźnik syntetyczny zjawisk kryzysowych w sferze społecznej Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie otrzymanych danych)

Sołectwo	Wskaźniki cząstkowe (znormalizowane – przedział od 0 do 1)							Wskaźnik syntetyczny
	Liczba świadczeń z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	Liczba świadczeń z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	Liczba świadczeń rodzinnych na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	Frekwencja wyborcza [%] – wskaźnik cząstkowy	Liczba bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	% bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym do ogółu bezrobotnych w danym sołectwie – wskaźnik cząstkowy	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	
Świerklany Dolne	0,00	0,26	1,00	0,59	1,00	0,00	0,00	2,85
Świerklany Górne	0,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,91	0,12	1,41
Jankowice	1,00	1,00	0,45	1,00	0,83	1,00	1,00	6,28

Na podstawie uzyskanych wskaźników syntetycznych wyznaczono medianę (wartość środkową), która wyniosła: **2,85**.

Wszystkie analizowane jednostki, których wskaźnik syntetyczny był wyższy od wyznaczonej mediany, zostały uznane jak obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych w sferze społecznej.

Kolejna mapa przedstawia rozmieszczenie tych obszarów w sferze społecznej.

Rysunek 14: Obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych w sferze społecznej (opracowanie własne)

Poniższa tabela ukazuje stopień nasilenia i nawarstwienia się problemów społecznych na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany. Im kolor bardziej nasycony tym dany problem społeczny jest bardziej nasilony.

Bezrobocie	Jankowice	Świerklany Dolne	Świerklany Górne
Ubóstwo	Jankowice	Świerklany Górne	Świerklany Dolne
Niepełnosprawność	Jankowice	Świerklany Dolne	Świerklany Górne
Świadczenia rodzinne	Świerklany Dolne	Jankowice	Świerklany Górne
Frekwencja wyborcza	Jankowice	Świerklany Dolne	Świerklany Górne
Interwencje policji	Jankowice	Świerklany Górne	Świerklany Dolne

Podsumowując sferę społeczną na terenie Gminy Świerklany można zauważyć, że największe nawarstwienie niekorzystnych zjawisk społecznych zdiagnozowano na terenie sołectwa Jankowice, gdzie wśród 6 analizowanych zjawisk aż 5 wypadło najgorzej: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, świadczenia rodzinne, frekwencja wyborcza, interwencje policji. Sytuacja najlepiej przedstawia się na terenie sołectwa Świerklany Górne, gdzie analizowane problemy społeczne są najmniej zauważalne. Należy również zaznaczyć, że kumulujące się na terenie Jankowic niekorzystne zjawiska społeczne są ze sobą ściśle powiązane i bardzo często tworzą tzw. reakcję łańcuchową. W poniższym podrozdziale opisano analizę przyczyn występowania niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie sołectw Gminy Świerklany.

3.8 Analiza przyczyn występowania zjawisk kryzysowych

W niniejszym podrozdziale zostanie dokonana analiza przyczyn występowania niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej.

Bezrobocie

Na terenie Gminy Świerklany problem bezrobocia najbardziej zauważalny jest na terenie sołectwa Jankowice. Bardzo duży związek ze zdiagnozowanym bezrobociem mają problemy społeczne - w szczególności niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo. Na terenie Gminy w roku 2015 właśnie z tego powodu przyznano najwięcej świadczeń pomocy społecznej. Bardzo często członek rodziny w ramach opieki nad osobą chorą lub niepełnosprawną zmuszony jest częściowo lub w całości zrezygnować z pracy zarobkowej. Osoby niepełnosprawne oraz chore, czy z ograniczoną możliwością poruszania się, bardzo często zmagają się z problemem wykluczenia społecznego, a także izolacji. Z występowaniem tych problemów nierzadko wiąże się rezygnacja z pracy zarobkowej, jednocześnie przy konieczności poniesienia dużych wydatków na leczenie czy opiekę, czego następstwem jest często życie w ubóstwie.

Pomoc społeczna

Najpoważniejszym problemem w gminie na które udzielano świadczenia pomocy społecznej jest niepełnosprawność oraz ubóstwo mieszkańców, które może wynikać z długotrwałej lub ciężkiej choroby czy też niepełnosprawności. Największy problem w tym zakresie zdiagnozowano na terenie sołectwa Jankowice. Problemy te są przyczyną utraty bądź też rezygnacji z pracy, z powodu problemu dotarcia do niej oraz nieprzystosowanych stanowisk pracy. Istotny wpływ stanowią również indywidualne bariery psychologiczne oraz te związane z komunikacją międzyludzką. Takie osoby bardzo często izolują się od reszty społeczeństwa. Nie uczestniczą w życiu publicznym oraz niechętnie korzystają z form aktywizacji mieszkańców. Dodatkowo bariery architektoniczne potęgują wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością. Wpływ na ubóstwo w gminie może mieć także wielodzietność rodzin. Niejednokrotnie w związku z podjęciem opieki nad dziećmi członek rodziny zmuszony jest częściowo lub w całości zrezygnować z pracy zarobkowej, co ma duży wpływ na sytuację finansową gospodarstwa domowego.

Aktywność społeczna mieszkańców

W wyniku aktywnego uczestniczenia mieszkańców w życiu publicznym mieszkańcy mogą mieć istotny wpływ na zmiany jakie zachodzą w jej otoczeniu. Podstawową formą uczestnictwa mieszkańców gminy w życiu publicznym jest głosowanie w wyborach i referendach, zarówno na poziomie państwowym (np. wybory prezydenckie i parlamentarne), jak i lokalnym (np. wybory samorządowe). Jednakże nie wszyscy mieszkańcy doceniają możliwość realnego wpływu na wprowadzane zmiany, może to wynikać z faktu zubożnienia na zaistniałe problemy sąsiadów czy innych mieszkańców oraz braku zainteresowania polityką, bądź też „zamknięciu się” i skupieniu na własnych problemach. Obszarem o najniższej frekwencji wyborczej jest sołectwo Jankowice. Zdiagnozowany problem małej aktywności mieszkańców na tym terenie ma związek z występowaniem innych problemów społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo czy niepełnosprawność. Takie osoby bardzo często czują się wykluczone społecznie i pominięte w życiu publicznym, dlatego też rzadko kiedy aktywnie w nim uczestniczą. Mała aktywność społeczna mieszkańców Jankowic może być również związana z niedostateczną liczbą zajęć aktywizujących i integrujących mieszkańców z terenu Gminy jak i brakiem odpowiednio przystosowanego do tego celu miejsca. Na niską aktywność mieszkańców wpływa również znikoma ilość działających organizacji pozarządowych na terenie Gminy.

Bezpieczeństwo

Najwięcej interwencji przeprowadzonych przez policję odnotowano na terenie sołectwa Jankowice. Na tym obszarze stwierdzono również największą liczbę zdarzeń drogowych, wszczętych postępowań oraz

liczbę sporządzonych niebieskich kart. Wspomniane zdarzenia mogą mieć związek z występującymi na tym terenie problemami społecznymi. Jednym z głównych powodów może być ubóstwo oraz bezrobocie. Frustracja z powodu braku pracy, a co za tym idzie braku funduszy na utrzymanie rodziny, może prowadzić do występowania agresji. Ponadto liczba wypadków i kolizji drogowych może mieć związek z nienajlepszym stanem technicznym dróg oraz niską świadomością kierowców. Jak wskazano w sferze technicznej, stan dróg gminnych na terenie Gminy Świerklany najgorzej wypada na terenie sołectwa Jankowice – duży wpływ szkód górniczych oraz problem osiadania terenu.

W związku z przeprowadzoną analizą zjawisk kryzysowych można zauważyć, że największe nawarstwienie problemów społecznych występuje na terenie sołectwa Jankowice. Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą na tym obszarze stwierdzono następujące problemy: bezrobocie, niepełnosprawność, ubóstwo, niska frekwencja wyborcza oraz problemy w zakresie bezpieczeństwa. Należy zauważyć, że wspomniane zjawiska kryzysowe są ze sobą ściśle powiązane i bardzo często jeden z nich generuje drugi. Niepełnosprawność bądź ciężka choroba niesie za sobą bezrobocie, a także problemy w zakresie samoakceptacji. Ubóstwo oraz ciężka sytuacja zdrowotna czy finansowa są często powodem generującym agresję i problemy z prawem. Wszystko to również prowadzi do małej aktywności społecznej oraz wykluczenia społecznego.

4. POZOSTAŁE ZJAWISKA KRYZYSOWE

4.1 Sfera gospodarcza

Gmina Świerklany położona jest w środkowo-zachodniej części Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Bliskość głównych ośrodków przemysłowych ziemi rybnickiej oraz mała odległość od granicy z Czechami w Chałupkach czynią Gminę atrakcyjnym miejscem dla inwestorów. Świerklany posiadają także korzystne położenie komunikacyjne.

Do największych prywatnych zakładów działających na terenie gminy należą:

- ✓ Becker Warkop,
- ✓ Cetus - Energetyka Gazowa,
- ✓ Przedsiębiorstwo Transportowe J. Piechoczek.

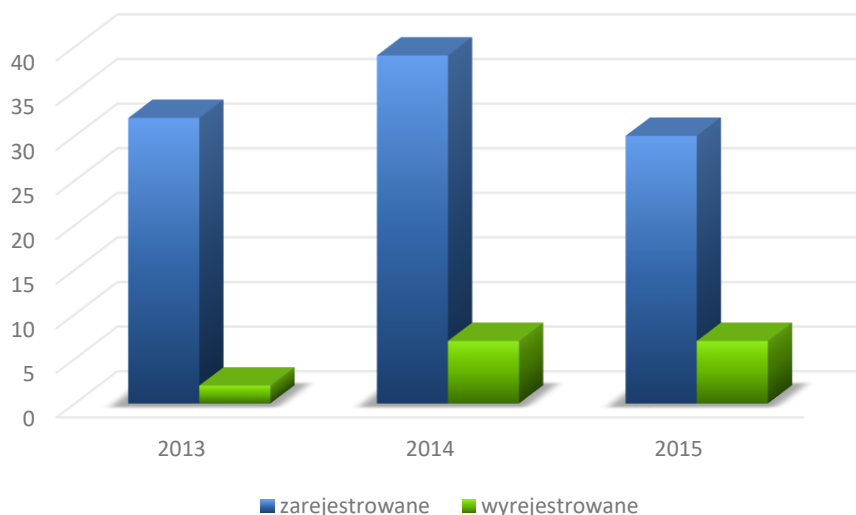
Na terenie Gminy Świerklany najważniejszym surowcem mineralnym jest węgiel kamienny, którego wydobywanie trwa już ponad 100 lat. Nadal na terenie gminy prowadzą swą eksploatację kopalnie: KWK Jankowice, KWK Chwałowice oraz KWK Borynia.

Otoczenie biznesu gminy tworzy obszar funkcjonalny zlokalizowany wzdłuż autostrady A1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego, do którego należy również Gmina Świerklany. Bardzo ważnym elementem krajobrazu inwestycyjnego OF jest lokalizacja na jego obszarze Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSE) – podstrefy jastrzębsko-żorskiej oraz Żorskiego Parku Przemysłowego. Na terenie podstrefy w gminach obszaru funkcjonalnego zlokalizowane są firmy działające m.in. w branży motoryzacyjnej, spożywczej, metalowej i budowlanej. Na terenie sołectwa Świerklany Górne przy ul. Przemysłowej znajduje się obszar Strefy Przemysłowej. Na tym terenie mogą być realizowane przedsięwzięcia gospodarcze z zakresu drobnego przemysłu, rzemiosła produkcyjnego i usługowego lub inne, zgodnie z bieżącymi potrzebami Gminy.

W 2015 roku na terenie Gminy zarejestrowanych było 30 podmiotów gospodarczych, a wyrejestrowano 7 podmiotów. Poniższa tabela oraz wykres przedstawia strukturę zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy w latach 2013-2015.

Tabela 26: Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)

2013		2014		2015	
Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych	
Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych
32	2	39	7	30	7

Rysunek 15: Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)

Analizując powyższe dane można zauważyć, że w 2015 roku liczba zarejestrowanych podmiotów na terenie Gminy spadła w porównaniu z rokiem 2014. Jednocześnie zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych. Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w 2015 roku w podziale

na poszczególne sołectwa Gminy Świerklany można zauważyć, że najwięcej zarejestrowanych podmiotów znajduje się na terenie Świerklan Górnych, a najmniej na terenie Świerklan Dolnych.

Tabela 27: Liczba podmiotów gospodarczych w podziale na sołectwa Gminy Świerklany w latach 2013-2015
UG Świerklany)

(źródło:

	2013		2014		2015	
	Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych	
	Z	W	Z	W	Z	W
Świerklany Dolne	10	0	11	1	4	3
Świerklany Górne	9	2	13	4	14	4
Jankowice	14	0	16	2	12	0

Z – liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych; W – liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych.

Wskaźnikiem opisującym stan sytuacji gospodarczej na terenie Gminy Świerklany jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Im mniej podmiotów gospodarczych przypada na 100 mieszkańców tym obszar zostaje sklasyfikowany jako bardziej problemowy.

W celu zobrazowania problemów z sferze gospodarczej wykorzystano następujący wskaźnik:

- Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców.

	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Wskaźnik częstkowy
Świerklany Dolne	4	<u>0,129</u>	<u>1,00</u>
Świerklany Górne	14	0,291	0,01
Jankowice	12	0,292	0,00
GMINA	30	0,250	-

PODMIOTY GOSPODARCZE

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Na terenie Gminy obszarem problemowym w tym zakresie jest sołectwo Świerklany Dolne, gdzie na 100 mieszkańców przypada najmniej podmiotów gospodarczych. Wskazuje to na obszary słabo rozwinięte pod względem gospodarczym. Na terenie Świerklan Górnych oraz Jankowic liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców jest niemal identyczna i nie stanowi problemu w tym zakresie.

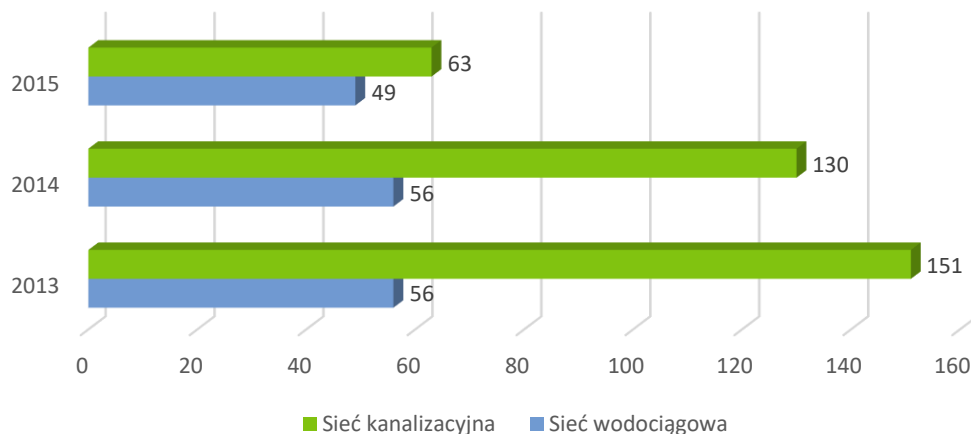
4.2 Sfera techniczna

Wśród zjawisk technicznych wyodrębniono dostępność do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Jest to bardzo ważne ponieważ podłączenie budynku do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wpływa na wzrost poziomu jakości życia mieszkańców, podnosi warunki sanitarne. Poniższa tabela ukazuje liczbę nowych przyłączy do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy w latach 2013-2015 z podziałem na sołectwa.

Tabela 28. Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)

	2013		2014		2015	
	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna	sieć wodociągowa	sieć kanalizacyjna
Świerklany Dolne	20	125	15	36	12	16
Świerklany Górne	9	9	17	69	15	23
Jankowice	27	17	24	25	22	24

W 2015 roku najwięcej nowych przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej odnotowano na terenie sołectwa Jankowice – łącznie 46. Najmniej nowych przyłączy odnotowano na terenie Świerklan Dolnych – 28.

Rysunek 16. Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
(źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)

Z przedstawionych danych wynika, że na terenie Gminy najwięcej budynków do sieci kanalizacyjnej podłączono w 2013 roku – 151 przyłączy. Z roku na rok liczba nowych przyłączy do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej jest coraz mniejsza.

Poniższa tabela przedstawia ogólną liczbę przyłączy kanalizacyjnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2012-2015.

Tabela 29. Ogólna liczba przyłączy kanalizacyjnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2012-2015
(źródło: dane UG Świerklany)

	Ogólna liczba przyłączy kanalizacyjnych [szt.]
2012	1652
2013	1805
2014	1935
2015	1998

Stan techniczny i przystosowanie budynków publicznych dla osób niepełnosprawnych

Czynniki techniczne charakteryzowane są również m.in. poprzez wyposażenie w infrastrukturę techniczną oraz stan tej infrastruktury na danym obszarze, stopień degradacji budynków publicznych, a także ich przystosowanie dla osób niepełnosprawnych. Poniżej przeanalizowano stan techniczny budynków publicznych na terenie Gminy Świerklany w podziale na poszczególne sołectwa oraz stopień ich przystosowania dla osób niepełnosprawnych.

Tabela 30. Stan techniczny i przystosowanie budynków publicznych dla osób niepełnosprawnych
(źródło: dane UG Świerklany)

Budynek	Stan techniczny budynku	Przystosowanie dla osób niepełnosprawnych
Świerklany Dolne		
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Świętej Jadwigi w Świerklanach	Budynek jest w dobrym stanie technicznym, wymaga jednak regularnych remontów, które co roku są przeprowadzane. Część budynku, gdzie pierwotnie znajdowała się szkoła podstawowa, została ocieplona. Sala gimnastyczna oraz część budynku, w której było gimnazjum zostało wybudowane na początku XXI wieku a nowe przedszkole w roku 2016. W sali gimnastycznej przy starej szkole podstawowej planowany jest remont elewacji (bez ocieplenia), remont instalacji wod-kan, remont łazienek oraz wykonanie nowego pokrycia dachu papą. W części byłego gimnazjum w najbliższym czasie wymagana będzie wymiana pokrycia dachowego z blachy na pokrycie z papy. W małej części jest już wymienione. W najbliższym czasie wymagane będzie również odświeżenie elewacji poprzez malowanie.	Budynek przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Wewnątrz budynku znajdują się dwie windy osobowe. Oprócz tego przy wejściach znajdują się podjazdy dla wózków inwalidzkich.
Dom przedpogrzebowy	Budynek w dobrym stanie technicznym na bieżąco remontowany, wymagający jedynie drobnych napraw. Do pomalowania nadaje się elewacja. Budynek nieocieplony i nieogrzewany.	Budynek przystosowany dla osób niepełnosprawnych.
Świerklany Górne		
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ludwika Holesza w Świerklanach	Budynek w dobrym stanie technicznym, wymagający wykonania jedynie bieżących remontów. Budynek ocieplony. Aktualnie nie wymaga większych remontów związanych z dachem, jedynie drobnych uszczelnień w miejscach zamontowanych urządzeń na dachu.	Budynek przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Na zewnątrz budynku znajduje się winda osobowa, a przed wejściem do budynku znajduje się podjazd dla wózków inwalidzkich.
Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji/ OSP	Budynek w zadowalającym stanie technicznym. Do wymiany została mała część pokrycia dachowego wraz z ociepleniem. Budynek wymaga bieżących drobnych robót remontowych. W najbliższym czasie wymagane będzie malowanie elewacji, z wyjątkiem elewacji od strony wschodniej, która w 2016 roku została już pomalowana.	Budynek dostosowany dla osób niepełnosprawnych. Na zewnątrz znajduje się winda osobowa umożliwiająca dojazd do sali bankietowej. Biblioteka, i GOPS znajdują się na parterze i można dojechać wózkiem.
Ośrodek Zdrowia	Budynek w dobrym stanie technicznym, ocieplony. Planowana jest wymiana całej instalacji wod-kan. Drobne roboty remontowe wykonywane są na bieżąco.	Budynek częściowo dostępny dla osób niepełnosprawnych. Na zewnątrz znajduje się winda osobowa.
Jankowice		
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Jankowicach	Budynek w dobrym stanie technicznym jednak wymagający pilnej wymiany pokrycia dachowego - częściowo już wymienionego. Do pomalowania jest też elewacja. Wewnątrz budynku co roku wykonywane są najważniejsze roboty remontowe.	Budynek dostosowany dla osób niepełnosprawnych. W budynku znajduje się winda osobowa.

Urząd Gminy Świerklany	Budynek w dobrym stanie technicznym wymagający remontu dachu. W związku z tym remontem budynek zostanie przystosowany do obecnych przepisów przeciwpożarowych. Budynek nieocieplony. Wymaga bieżących remontów i konserwacji.	Budynek częściowo przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Możliwy dojazd wózkiem wyłącznie na parter budynku.
Ośrodek Sportu i Rekreacji / OSP	Budynek w złym stanie technicznym w związku z tym, że zlokalizowany jest na terenie objętym szkodami górniczymi. Liczne pęknięcia ścian wewnętrznych i elewacji. Uszkodzona winda osobowa na ścianie północnej. Budynek ocieplony. Pokrycie dachowe w dobrym stanie, wymagana jest naprawa kominów w części ponad dachem - częściowo wykonane.	Budynek częściowo dostosowany dla osób niepełnosprawnych. Na zewnątrz znajduje się winda, którą można dojechać do ośrodka zdrowia znajdującego się na 1 piętrze. Uszkodzona jest winda umożliwiająca dojazd do sali bankietowej.
Galeria Jan	Budynek w złym stanie technicznym, ze względu na szkody górnicze. Liczne pęknięcia ścian i stropów, odpadające tynki, zawilgocone ściany piwnic, nieszczelności odwodnienia dachu i obróbek blacharskich, nieszczelna stolarka okienna, kocioł węglowy nadający się do wymiany. Budynek nieocieplony. W najbliższym czasie wymagana będzie wymiana pokrycia dachowego ze względu na pojawiające się przecieki.	Budynek w małym stopniu przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Możliwy dojazd wózkiem inwalidzkim wyłącznie na parter budynku.
Dom przedpogrzebowy	Budynek w dobrym stanie technicznym, na bieżąco remontowany. Elewacja nadaje się do pomalowania. Budynek nieocieplony i nieogrzewany.	Budynek przystosowany dla osób niepełnosprawnych.

Budynki użyteczności publicznej, które są zdegradowane, często stwarzają realne zagrożenie dla przebywających tam osób. Problem ten dotyczy głównie stanu pokrycia dachowego, infrastruktury technicznej czy też stanu technicznego przewodów kominowych. Część budynków zlokalizowanych na terenie Gminy jest w złym stanie technicznym ze względu na występujące na tym terenie szkody górnicze – przede wszystkim Galeria Jan oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji/OSP w Jankowicach. Prowadzi to do pęknięć ścian i stropów czy odpadania tynków. Niestety takie zmiany są bardzo trudne do zatrzymania ze względu na ciągle pogłębiający się problem osiadania terenu, który najbardziej zauważalny jest na terenie Jankowic. Podczas analizy technicznej budynków publicznych wzięto pod uwagę również stopień przystosowania danego obiektu dla osób niepełnosprawnych. Budynki zlokalizowane na terenie Gminy w większości są przystosowane dla osób niepełnosprawnych, jednak największy problem w tym zakresie widoczny jest na terenie sołectwa Jankowice. Budynek Urzędu Gminy Świerklany, budynek Ośrodka Sportu i Rekreacji/OSP, a także budynek Galerii Jan są przystosowane tylko częściowo. Na terenie Urzędu oraz Galerii Jan możliwy jest wjazd wózkiem wyłącznie na parter obiektu. Na obszarze OSiR funkcjonuje winda, którą można dostać się do ośrodka zdrowia jednak uszkodzenia drugiej windy nie pozwalają na dotarcie do sali bankietowej. W ramach

przeprowadzonej diagnozy zjawisk społecznych, na terenie Gminy zdiagnozowano duży problem niepełnosprawności, który szczególnie zauważalny jest na terenie Jankowic. Należy zauważyć, że na terenie sołectwa Jankowice problem dużej liczby osób niepełnosprawnych łączy się z brakiem przystosowania obiektów publicznych dla tych osób. Bariery transportowe i architektoniczne wzmagają wykluczenie – ograniczają samodzielność oraz możliwości poruszania się niepełnosprawnych.

Drogi

Gminę Świerklany cechuje dogodne położenie komunikacyjne, przez jej teren przebiegają drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Kategoria	Oznaczenie	Relacja	Przebieg na terenie gminy
Drogi wojewódzkie	nr 929 (IV klasy technicznej)	Rybnik - Świerklany Górne	ul. Rybnicka i ul. Świerklańska
	nr 930 (IV klasy technicznej)	Świerklany Dolne - Mszana	ul. 9 Maja
	nr 932 (IV klasy technicznej)	Wodzisław - Świerklany Dolne - Świerklany Górne - Żory	ul. Wodzisławska, ul. Kościelna i ul. Żorska
Drogi powiatowe	nr 14-665	Jankowice - Rybnik	ul. Nowa
	nr 14-666	Rybnik Gotartowice - Świerklany Górne	ul. Plebiscytowa
	nr 14-667	Świerklany Górne - Jastrzębie Zdrój (Borynia)	ul. Boryńska

łączna długość sieci drogowej w obrębie gminy wynosi:

- drogi gminne – 79,7 km, w tym drogi wewnętrzne (32,1 km) i drogi publiczne (47,6 km);
- drogi powiatowe – 8,7 km;
- drogi wojewódzkie – 10,7 km.

Na terenie gminy dominują drogi twarde o nawierzchni bitumicznej. Na drogach gminnych nie występują obiekty mostowe i tunele, natomiast występują one na drogach wojewódzkich i powiatowych. Stan techniczny dróg systematycznie ulega poprawie jednakże, większość z nich wciąż wymaga całościowej bądź częściowej modernizacji. Obciążenie dróg na terenie gminy zaliczyć można do wysokich, a ich parametry techniczne nie zapewniają dostatecznej przepustowości. Zaleca się podniesienie klasy technicznej głównych tras wiążących Świerklany z sąsiednimi miejscowościami, aby złagodzić negatywny wpływ stosunkowo dużego natężenia ruchu ciężkiego na drogowy ruch kołowy. Jakość dróg gminnych na terenie Gminy Świerklany nie jest najlepsza. Ze względu na szkody górnicze oraz problem osiadania terenu stan techniczny dróg gminnych pozostawia wiele do życzenia. Najgorszej jakości charakteryzują się drogi w Jankowicach, a następnie Świerklanach Dolnych. Związane jest to z największym wpływem pobliskich kopalni na te tereny. Na terenie sołectwa Jankowice w związku

z prowadzoną eksploatacją złóż znaczna część terenu sołectwa objęta jest wpływami szkód górniczych. Najbardziej dotkliwe i uciążliwe szkody występują w rejonie ul. Kościelnej, Rybnickiej, Świerklańskiej i Nowej oraz ulic przyległych, a także w rejonie ul. Rybnickiej, Podkościele i Wolności.

4.3 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Ład przestrzenny, dostęp do usług społecznych i sportowo-rekreacyjnych

Rozmieszczenie placówek oświatowych na terenie Gminy można uznać za równomierne, gdyż mieszkańcy każdego sołectwa mają do nich dostęp. Na terenie Jankowic oraz Świerklan Dolnych znajduje się zarówno szkoła podstawowa jak i gimnazjum. Na obszarze Świerklan Górnych znajduje się tylko szkoła podstawowa, dzieci w wieku gimnazjalnym muszą uczęszczać do szkoły w Świerklanach Dolnych bądź Jankowicach. Na terenie Gminy nie znajduje się żadna szkoła ponadgimnazjalna. Największą dostępnością do usług publicznych odznacza się sołectwo Świerklany Górne gdzie znajduje się Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Zdrowia, filia Gminnej Biblioteki Publicznej oraz jeden z dwóch Ośrodków Sportu i Rekreacji. Na terenie Jankowic znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna, drugi Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz Urząd Gminy Świerklany.

Znaczną część sołectwa Jankowice zajmuje kompleks leśny położony w południowej części miejscowości, przy granicy ze Świerklanami. Jest to największe zbiorowisko leśne położone na terenie Gminy, z drzewostanem stanowiącym niegdyś fragment Puszczy Pszczyńsko-Raciborskiej. Na terenie Świerklan Dolnych i Górnych nie ma większych zbiorowisk leśnych. Funkcje rekreacyjne i wypoczynkowe spełniają w gminie niewielkie kompleksy leśne, jednak jest ich zdecydowanie za mało. Na obszarze Gminy znajdują się również obszary związane z eksploatacją górniczą: Jankowice – tereny KWK Chwałowice i KWK Jankowice oraz Świerklany Dolne – teren KWK Borynia. W związku z działalnością kopalni na terenie Gminy zauważalne jest zjawisko osiadania terenu i powstawania bezodpływowych zbiorników wodnych – w szczególności na terenie Jankowic. Największy taki zbiornik znajduje się w północnej części sołectwa Jankowice – obszar tzw. Podkościeła. Jest to teren, który posiada duży potencjał rozwojowy jednak obecnie jest on kompletnie niewykorzystany. Tereny położone w okolicy zbiornika są terenami zielonymi – porośnięte drzewami oraz roślinnością krzaczastą. Obszar Podkościeła jest niezagospodarowany, dotarcie do niego jest utrudnione ze względu na brak odpowiedniej sieci dróg i ścieżek. Obszar Podkościeła zajmuje dużą powierzchnię i po odpowiednim zagospodarowaniu mógłby stać się terenem, z którego korzystaliby nie tylko mieszkańcy Jankowic ale i mieszkańcy całej gminy.

Na terenie Gminy Świerklany dostęp do usług sportowych zapewniony jest dzięki Ośrodkowi Sportu i Rekreacji w Jankowicach oraz Świerklanach. Ośrodek przeprowadza turnieje piłki nożnej, siatkówki plażowej i tenisa ziemnego, natomiast w okresie zimowym - turnieje piłki nożnej, siatkówki oraz tenisa

stołowego, które odbywają się na sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej w Świerklanach Dolnych. Niestety na terenie Gminy Świerklany nie ma terenów sportowych ogólnodostępnych dla wszystkich mieszkańców, które nie są związane ze szkołami czy klubami sportowymi. Brak jest parków oraz większych terenów wypoczynkowo-rekreacyjnych gdzie mieszkańcy mogliby spędzać wolny czas oraz wspólnie się integrować. Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy również nie jest wystarczająca – w ramach przeprowadzonej ankietyzacji (rozdział 5), zarówno mieszkańcy Jankowic jak i Świerklan Dolnych wskazywali na brak ścieżek rowerowych na terenie gminy.

W ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej przeanalizowano również dane Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku odnośnie miejscowych zagrożeń i pożarów. W 2015 roku na terenie Gminy Świerklany odnotowano 31 pożarów, 98 miejscowych zagrożeń oraz 1 fałszywy alarm. W porównaniu z latami wcześniejszymi można zauważyć rosnącą liczbę zdarzeń na terenie Gminy w roku 2015. Poniższa tabela ukazuje szczegółowe dane.

Tabela 31. Pożary, miejscowe zagrożenia oraz fałszywe alarmy na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
(źródło: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku)

	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Fałszywe alarmy
2013	18	82	0
2014	25	48	0
2015	31	98	1

Tabela 32. Pożary, miejscowe zagrożenia i fałszywe alarmy w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa
Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku)

(źródło:

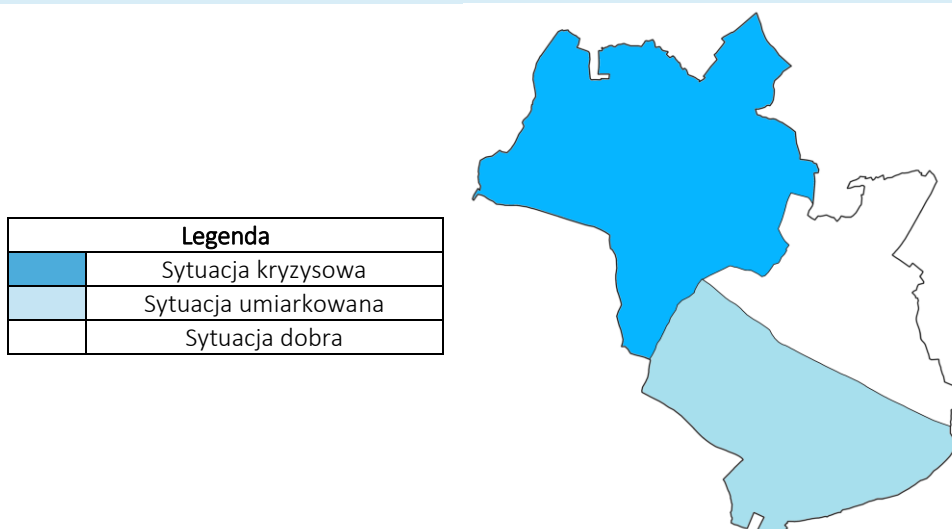
	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Fałszywe alarmy	SUMA
2013				
Świerklany Dolne	5	27	0	32
Świerklany Górne	5	22	0	27
Jankowice	8	33	0	41
2014				
Świerklany Dolne	3	9	0	12
Świerklany Górne	5	17	0	22
Jankowice	17	22	0	39
2015				
Świerklany Dolne	4	20	1	25
Świerklany Górne	1	18	0	19
Jankowice	26	60	0	86

Wśród sołectw Gminy Świerklany można zauważyć, że największy problem w zakresie występowania pożarów i miejscowych zagrożeń widoczny jest na terenie sołectwa Jankowice, gdzie z roku na rok

problem się powiększa. W 2015 roku na terenie Jankowic odnotowano o 38 więcej miejscowych zagrożeń niż w roku 2014. W porównaniu z pozostałymi sołectwami Gminy można zauważyć, że problem ten jest znacznie większy. W 2013 ani 2014 roku na terenie Gminy nie odnotowano żadnych przypadków fałszywych alarmów, jedynie w 2015 roku taki przypadek miał miejsce na terenie Świerklan Dolnych.

	Liczba pożarów i miejscowych zagrożeń	Liczba pożarów i miejscowych zagrożeń na 100 mieszkańców	Wskaźnik częstotliwości
Świerklany Dolne	24	0,78	0,22
Świerklany Górne	19	0,39	0,00
Jankowice	86	<u>2,10</u>	<u>1,00</u>
GINA	129	1,07	-

POŻARY I MIEJSCOWE ZAGROŻENIA

Na terenie Gminy Świerklany największy problem w zakresie liczby odnotowanych pożarów i miejscowych zagrożeń na 100 mieszkańców odnotowano na terenie sołectwa Jankowice - 2,10 zdarzeń na 100 mieszkańców. Sytuacja pod tym względem najlepiej przedstawia się na terenie Świerklan Górnych – 0,39 zdarzeń na 100 mieszkańców.

Największy problem w zakresie miejscowych zagrożeń i pożarów odnotowany na obszarze sołectwa Jankowice może być związany z występowaniem terenów pogórnich na tym obszarze. Na terenie Jankowic może dochodzić do samozapalenia hałd, co skutkuje zwiększoną liczbą zdiagnozowanych pożarów na tym terenie. W masie odpadów znajdujących się na zwałowisku występuje znaczna zawartość składników palnych, które w kontakcie z tlenem ulegają naturalnemu procesowi utleniania, czemu towarzyszy wydzielanie się ciepła, a to z kolei prowadzi w sprzyjających warunkach do samozagrzewania, a następnie samozapalenia odpadów powęglowych. Pożary powstające w ten sposób to pożary endogeniczne. Ich powstanie warunkowane jest czynnikami wewnętrznymi związanymi

z własnościami materiału odpadowego, dostępem tlenu do wnętrza hałdy i istnieniem warunków uniemożliwiających odprowadzanie powstającego ciepła. Do zapłonu materiału odpadowego może również dojść na skutek działania zewnętrznych źródeł ciepła (np. rozpalane ogniska, wypalanie traw). Ponadto na terenie Jankowic odnotowano dużą ilość terenów leśnych, co również może być przyczyną zdiagnozowanej największej liczby pożarów na tym obszarze. Ze względu na istniejący na terenie Jankowic problem osiadania terenu spowodowany eksploatacją górniczą, obszary te mogą być przyczyną powstawania miejscowych zagrożeń.

4.4 Sfera środowiskowa

Stan jakości powietrza na terenie Gminy Świerklany zanalizowano na podstawie „Stanu środowiska w województwie śląskim w 2015 roku”.

Województwo śląskie zostało podzielone na 5 stref:

- ✓ Miasto Bielsko-Biała,
- ✓ Miasto Częstochowa,
- ✓ Aglomeracja górnośląska,
- ✓ Aglomeracja rybnicko-jastrzębska,
- ✓ Strefa śląska.

Gmina Świerklany należy do śląskiej strefy ochrony powietrza, gdzie w 2015 roku doszło do przekroczeń dopuszczalnych stężeń benzo(a)pirenu, pyłu PM10 oraz pyłu PM2,5.

Tabela 33: Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (źródło: Stan środowiska w województwie śląskim w 2015 roku)

Nazwa strefy	As(PM10)	BaP(PM10)	C ₆ H ₆	CO	Cd(PM10)	NO ₂	Ni(PM10)	PM10	PM2.5	Pb(PM10)	SO ₂
Agglomeracja górnośląska	A	C	A	A	A	C	A	C	C, C1	A	A
Agglomeracja rybnicko-jastrzębska	A	C	A	A	A	A	A	C	C, C1	A	A
miasto Bielsko-Biała	A	C	A	A	A	A	A	C	C, C1	A	A
miasto Częstochowa	A	C	A	A	A	A	A	C	C, C1	A	A
strefa śląska	A	C	A	A	A	A	A	C	C, C1	A	A

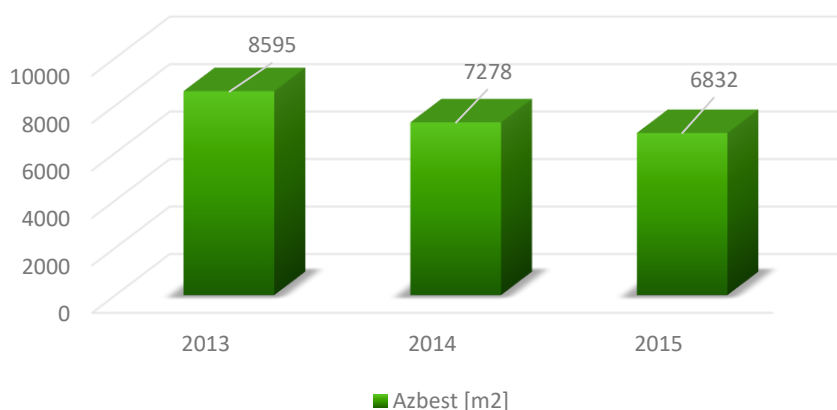
Zgodnie z mapami zamieszczonymi w „Stan środowiska w województwie śląskim w 2015 roku” prezentującymi rozkład stężenia średniorocznego pyłu PM2,5, PM10 oraz benzo(a)pirenu można zauważyć, że na terenie Gminy Świerklany doszło do przekroczeń dopuszczalnych wartości.

Wśród grupy negatywnych zjawisk środowiskowych wzięto pod uwagę również występowanie wyrobów azbestowych. W związku z powyższym przeanalizowano istniejące zasoby budownictwa mieszkalnego Gminy Świerklany pod ich względem potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie mieszkańców – wyroby azbestowe.

Na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku zinwentaryzowano 55 budynków z pokryciem azbestowym o łącznej masie wyrobów równej 75,16 t. W porównaniu z latami wcześniejszymi można zauważyć malejącą liczbę budynków z pokryciem azbestowym, a co za tym idzie - łączną masę azbestu. Na przestrzeni lat 2013-2015 łączna masa azbestu spadła o 19,4 t. Poniższa tabela ukazuje szczegółowe dane.

Tabela 34. Wyroby azbestowe na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane UG Świerklany)

	Liczba budynków z pokryciem azbestowym	Masa azbestu [t]
2013	67	94,56
2014	58	80,08
2015	55	75,16

Rysunek 17. Powierzchnia [m²] wyrobów azbestowych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015
(źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)

Wśród sołectw Gminy Świerklany najwięcej wyrobów azbestowych zinwentaryzowano na terenie Świerklan Dolnych, a najmniej na terenie Świerklan Górnych. Można zauważyć, że na terenie wszystkich sołectw z roku na rok maleje masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych.

Tabela 35: Wyroby azbestowe na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)

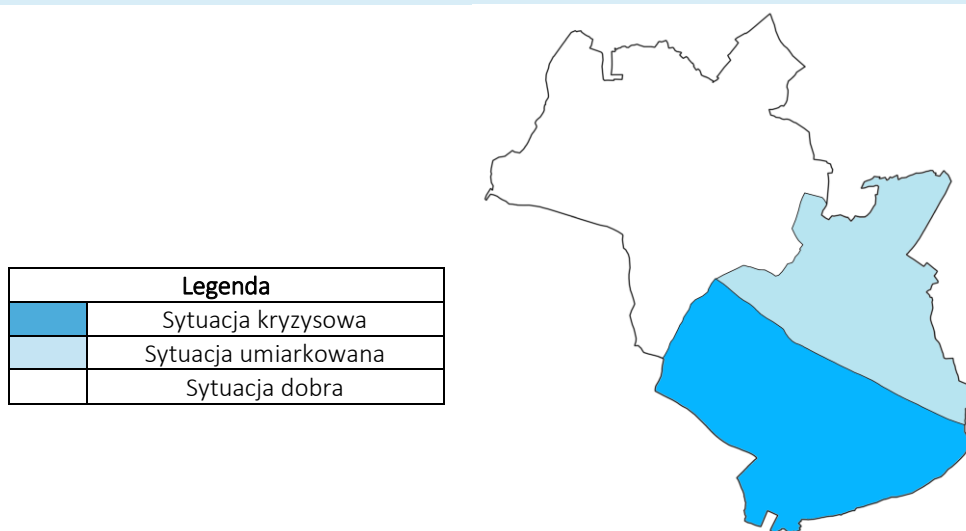
Sołectwo	Liczba budynków z pokryciem azbestowym	Azbest [m²]	Masa azbestu [t]
2013			
Świerklany Dolne	36	4821	53,039
Świerklany Górne	11	1615	17,77
Jankowice	20	2159	23,755
2014			
Świerklany Dolne	33	4283	47,121
Świerklany Górne	8	1215	13,37
Jankowice	17	1780	19,59
2015			

Świerklany Dolne	31	3991	43,90
Świerklany Górne	7	1061	11,67
Jankowice	17	1780	19,59

Wskaźnikiem opisującym sferę techniczną jest masa wyrobów azbestowych [t] w przeliczeniu na km². Dzięki temu udało się zanalizować stopień degradacji budynków mieszkalnych na terenie Gminy. Najwięcej wyrobów azbestowych w przeliczeniu na km² znajduje się na terenie Świerklan Dolnych, gdzie masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych wyniosła 5,99 t na km². Obszar ten został sklasyfikowany jako najbardziej problemowy w tym zakresie. Na terenie Gminy sytuacja najlepiej przedstawia się na obszarze Jankowic, gdzie masa wyrobów azbestowych wyniosła jedynie 1,74 t na km², gdzie wartość ta jest znacznie mniejsza niż średnia wartość dla całej Gminy.

	Masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych	Masa [Mg] zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na km ²	Wskaźnik częstkowy
Świerklany Dolne	43,90	<u>5,99</u>	<u>1,00</u>
Świerklany Górne	11,67	2,20	0,11
Jankowice	19,59	1,74	0,00
GMINA	75,16	3,14	-

AZBEST

Odpady

Z perspektywy ochrony środowiska bardzo ważna jest selektywna zbiórka odpadów. Należy przez to rozumieć selekcję odpadów komunalnych w pojemnikach, bezpośrednio w miejscu ich powstawania czyli w gospodarstwach domowych. Segregowanie odpadów komunalnych na terenie posesji pozwala na gospodarowanie nimi w sposób efektywny ekologicznie i ekonomicznie, między innymi poprzez

zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska jak również zmniejszenie ilości odpadów trafiających do pojemnika przeznaczonego do gromadzenia w nim odpadów zmieszanych. Na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku 98,40% budynków segregowało odpady komunalne. W porównaniu z rokiem 2014 można zauważyć wzrost liczby budynków objętych selektywną zbiórką odpadów.

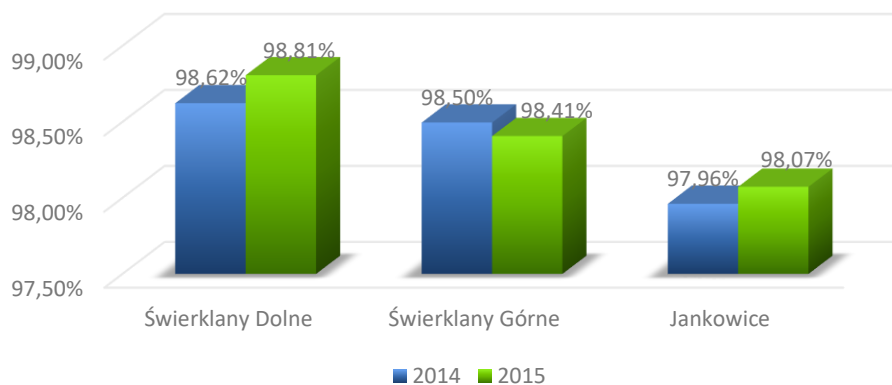
Tabela 36: Liczba oraz odsetek budynków segregujących odpady na terenie Gminy Świerklany w roku 2014 i 2015 (źródło: UG Świerklany)

	2014	2015
Liczba budynków objętych selektywną zbiórką odpadów (zgodnie z deklaracjami)	2 659	2 700
% budynków segregujących odpady	98,34%	98,40%

Najwięcej budynków segregujących odpady w 2015 roku znajdowało się na terenie sołectwa Świerklany Dolne – 98,81%, a najmniej na terenie sołectwa Jankowice – 98,07%. Można zauważyć, że liczba budynków objętych selektywną zbiórką odpadów na terenie sołectwa Świerklany Dolne i Jankowice wzrosła w porównaniu z rokiem 2014, natomiast na terenie Świerklan Górnych zmalała.

Tabela 37. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Świerklany w latach 2014 i 2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)

	Liczba budynków		Liczba budynków objętych selektywną zbiórką odpadów (zgodnie z deklaracjami)		% budynków segregujących odpady	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Świerklany Dolne	726	754	716	745	98,62%	98,81%
Świerklany Górne	997	1004	982	988	98,50%	98,41%
Jankowice	981	986	961	967	97,96%	98,07%

Rysunek 18. Odsetek budynków segregujących odpady na terenie sołectw Gminy Świerklany w roku 2014 i 2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie UG Świerklany)

W strefie środowiskowej analizowanym wskaźnikiem był odsetek budynków segregujących odpady (zgodnie z deklaracjami). W 2015 roku najmniej budynków objętych selektywną zbiórką odpadów odnotowano na terenie sołectwa Jankowice – 98,07%. Obszar ten w strefie środowiskowej został wskazany jako najbardziej kryzysowy. Sytuacja najlepiej przedstawia się na obszarze sołectwa Świerklany Dolne – 98,81% budynków objętych selektywną zbiórką odpadów.

	Liczba budynków objętych selektywną zbiórką odpadów	% budynków segregujących odpady	Wskaźnik cząstkowy
Świerklany Dolne	745	98,81%	0,00
Świerklany Górne	988	98,41%	0,55
Jankowice	967	<u>98,07%</u>	<u>1,00</u>
GMINA	2700	98,40	-

ODPADY

Legenda	
	Sytuacja kryzysowa
	Sytuacja umiarkowana
	Sytuacja dobra

Na terenie Gminy Świerklany działa Gminny Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych oraz Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, do których mieszkańcy gminy mogą własnym transportem dostarczać niektóre odpady komunalne. PSZOK zlokalizowany jest w Świerklanach przy ul. Pogodnej 5. Na terenie Gminy znajdują się również dwa składowiska odpadów:

- składowisko odpadów wydobywczych Borynia-Jar (w części położone w obszarze Gminy Świerklany, a w części w obszarze miasta Jastrzębie-Zdrój) – w trakcie zamykania, objęte monitoringiem;
- składowisko odpadów komunalnych w Jankowicach Rybnickich – w trakcie zamykania, objęte monitoringiem.

Problem osiadania terenu i powstawania zalewisk

Gmina Świerklany ma charakter górniczy, na jej terenie prowadzą swą eksploatację następujące kopalnie: KWK Jankowice, KWK Chwałowice oraz KWK Borynia. W związku z pracami górniczymi, na terenie Gminy istnieje problem osiadania terenu. W północnej części Jankowic powstało ostatnimi czasy dużo bezodpływowych zbiorników wodnych, które są wynikiem osiadania gruntu i wypływu wód gruntowych na powierzchnię. Jest to efektem ubocznym działalności górniczej kopalni Chwałowice i Jankowice. Największy zbiornik wód stojących na tym terenie stanowi zalewisko Podkościele. Osiadania terenu powstałe w wyniku eksploatacji górniczej mogą doprowadzić do destrukcji powierzchniowych obiektów budowlanych, zmian hydrologicznych i hydrogeologicznych. Ich objawem są zazwyczaj naruszenia konstrukcji budowlanych, częste podtopienia oraz antropogeniczne, powierzchniowe zbiorniki wodne. Osiadanie, a co za tym idzie obniżanie się terenu jest nie do zatrzymania przez człowieka. Nie ma także narzędzi, które potrafiłyby obliczyć o ile ostatecznie obniży się teren po eksploatacji kopalni. Można jedynie minimalizować skutki tej deformacji stosując podsadzki.

Sołectwo Jankowice

Na terenie Sołectwa Jankowice eksploatację złóż węgla kamiennego prowadzą zakłady PGG Sp. z o.o. Oddział KWK ROW Ruch Jankowice na terenie górniczym „JANKOWICE” oraz Ruch Chwałowice na terenie górniczym „Chwałowice I”. W związku z prowadzoną eksploatacją złóż znaczna część terenu sołectwa objęta jest wpływami szkód górniczych. I tak najbardziej dotkliwe i uciążliwe wpływy szkód górniczych z uwagi na zurbanizowanie terenu występują w północnej i zachodniej części miejscowości w rejonie ul. Kościelnej, Rybnickiej, Świerklańskiej i Nowej oraz ulic przyległych. Znaczna część tego obszaru w obecnym Planie Ruchu objęta jest III – IV kategorią szkód z osiadaniami ok. 2 m. Występują także rejony objęte V kategorią szkód górniczych z osiadaniami ok. 4 m. Z uwagi na ich występowanie na użytkach rolnych i leśnych, są mniej uciążliwe dla funkcjonowania mieszkańców, jednak w środowisku przyrodniczym powodują znaczną negatywną ingerencję. W przeciągu całej działalności kopalń Jankowice i Chwałowice wpływy szkód górniczych spowodowały osiadania gruntów przekraczające w niektórych miejscach 20 m (np. rejon skrzyżowania ul. Nowej i Korfantego). Znaczne – kilkunastometrowe osiadania terenów wystąpiły również w rejonie ul. Rybnickiej, Podkościele i Wolności a także w rejonie „Jankowickiej Studzienki” – Sanktuarium Bożego Ciała. Powstaje dużo bezodpływowych zalewisk.

Sołectwo Świerklany Górne

Teren sołectwa Świerklany Górne jest częściowo objęty terenem górniczym „Szeroka I” w którym eksploatację złóż węgla kamiennego prowadzi JSW S.A. KWK Zofiówka – Borynia – Jastrzębie” Ruch Borynia. Ponadto północna część sołectwa objęta jest terenem górniczym „Jankowice” – aktualnie nie

jest prowadzona eksploatacja górnicza. Prowadzona aktualnie przez kopalnię Borynia eksploatacja złóż węgla na terenie sołectwa Świerklany Górne z uwagi na mniejszą intensywność i znacznie głębiej eksploatowane pokłady wywołuje wpływy nie przekraczające II.

Sołectwo Świerklany Dolne

Teren sołectwa Świerklany Dolne jest objęty terenem górnicznym „Szeroka I” w którym eksploatację złóż węgla kamiennego prowadzi JSW S.A. KWK Zofiówka- Borynia- Jastrzębie” Ruch Borynia. Prowadzona eksploatacja wywołuje wpływy do III kategorii w rejonach ul. Szerockiej, Powstańców i Stawowej. Z uwagi na pagórkowatą rzeźbę terenu, osiadania gruntów i związane z tym zakłócanie stosunków wodnych niejednokrotnie powoduje powstawanie zalewisk bezodpływowych. Zachodnia część sołectwa tj. rejon ul. Szklarnia i Wodzisławskiej objęta jest terenem górnicznym „Marcel” w którym obecnie eksploatację złóż węgla kamiennego prowadzi PGG Sp. z o.o. Oddział KWK ROW Ruch Jankowice. Działalność górnicza w tym rejonie wywołuje wpływy do IV kategorii szkód z osiadaniami do 1 m.

Osiadanie terenu jest niewątpliwie znacznym problemem na terenie Gminy Świerklany, a w szczególności sołectwa Jankowice. Obszar na którym powstało zalewisko Podkościele jest obecnie terenem nieużytkowanym, nieuporządkowanym, które nie spełnia żadnych funkcji. Kiedyś na tym terenie funkcjonowało osiedle mieszkaniowe z domami zlokalizowanymi wzdłuż ulic. Teren ten ma duży potencjał rozwojowy ze względu na liczne tereny zielone oraz istniejący zbiornik wodny. Ze względu na omawiane osiadanie terenu nie jest to obszar przeznaczony pod większą zabudowę, zarówno mieszkaniową jak i gospodarczą.

4.5 Podsumowanie pozostałych zjawisk kryzysowych

Identyfikacja problemów gospodarczo-przestrzenno-techniczno-środowiskowych Gminy Świerklany pozwoliła na skonstruowanie 4 wskaźników, które poddano analizie w wymiarze terytorialnym w oparciu o dane ilościowe aktualne na rok 2015:

- Liczba budynków objętych selektywnym odbiorem odpadów na 100 budynków;
- Masa [Mg] zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na km²;
- Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców;
- Liczba pożarów i miejscowych zagrożeń na 100 mieszkańców.

Zaprezentowana tabela na kolejnej stronie wskazuje zakres wartości wskaźników cząstkowych dla poszczególnych wartości (normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali) oraz wygenerowany na ich podstawie wskaźnik syntetyczny dla każdego sołectwa Gminy Świerklany.

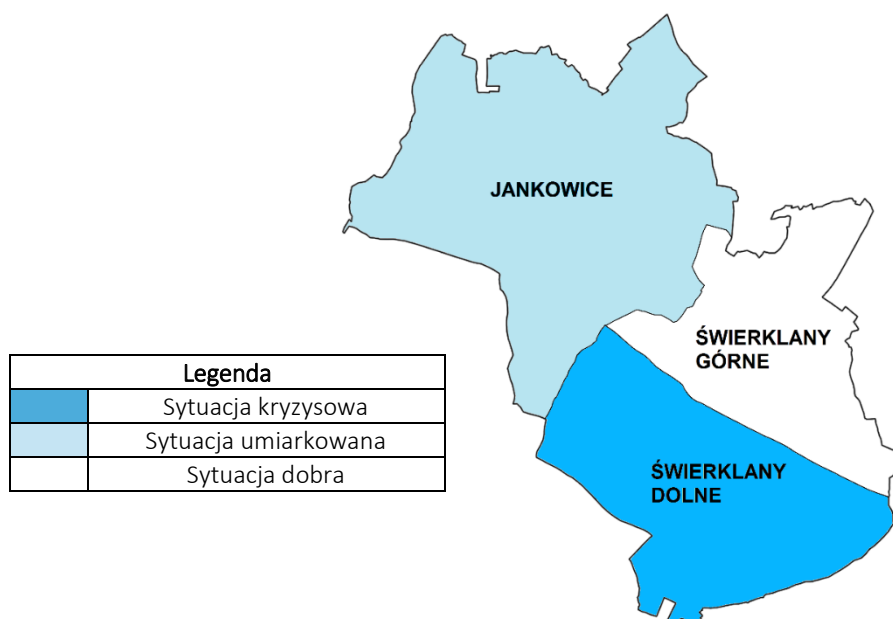
Tabela 38: Wskaźnik syntetyczny problemów gospodarczo-środowiskowo-przestrzenno-technicznych Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie otrzymanych danych)

Sołectwo	Wskaźniki cząstkowe (znormalizowane – przedział od 0 do 1)				Wskaźnik syntetyczny
	Liczba budynków objętych selektywnym odbiorem odpadów na 100 budynków – wskaźnik cząstkowy	Masa [Mg] zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na km ² – wskaźnik cząstkowy	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	Liczba pożarów i miejscowych zagrożeń na 100 mieszkańców – wskaźnik cząstkowy	
Świerklany Dolne	0,00	1,00	1,00	0,22	2,22
Świerklany Górne	0,55	0,11	0,01	0,00	0,67
Jankowice	1,00	0,00	0,00	1,00	2,00

Wskaźnik syntetyczny opisujący problemy gospodarczo-środowiskowo-przestrzenno-techniczne Gminy Świerklany pozwolił wskazać obszary najbardziej problemowe w tej sferze (im wskaźnik wyższy tym obszar bardziej zdegradowany).

Jako obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych wskazano te, których wskaźnik syntetyczny plasował się powyżej mediany, która wynosiła 2,00.

Kolejna mapa przedstawia rozmieszczenie obszarów o zdiagnozowanych zjawiskach kryzysowych w sferze technicznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Rysunek 19: Obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych - sfera gospodarczo-techniczno-środowiskowo-przestrzenno-funkcjonalna (opracowanie własne)

Największą kumulację pozostałych zjawisk kryzysowych analizowanych na terenie Gminy Świerklany zauważa się na terenie Świerklan Dolnych, a następnie Jankowic. Na obszarze Świerklan Dolnych największym problemem są zinwentaryzowane wyroby azbestowe oraz najmniejsza liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, a na terenie Jankowic liczba pożarów i miejscowych zagrożeń oraz segregacja odpadów. W poniższym podrozdziale zanalizowano przyczyny występowania tych zjawisk na terenie sołectw Gminy Świerklany.

4.6 Analiza przyczyn występowania pozostałych zjawisk kryzysowych

W niniejszym podrozdziale zostanie dokonana analiza przyczyn występowania niekorzystnych zjawisk w sferze gospodarczo-środowiskowo-funkcjonalno-przestrzennej.

Podmioty gospodarcze

Najwyższą koncentrację problemu niskiej przedsiębiorczości charakteryzuje się sołectwo Świerklany Dolne. Niska koncentracja podmiotów gospodarczych na tych obszarach wynika przede wszystkim z faktu, iż są to tereny najbardziej użytkowane rolniczo. Dominująca część podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie Gminy Świerklany skupia się w Jankowicach i Świerklanach Górnych – na tych obszarach zlokalizowana jest również większość budynków publicznych. Na terenie Świerklan Górnych znajduje się Strefa Przemysłowa zlokalizowana przy ul. Przemysłowej.

Azbest

Na terenie Gminy sporządzono inwentaryzację istniejących zasobów budownictwa jednorodzinnego pod względem ich potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko. Czynnikiem poddanym analizie była masa wyrobów azbestowych w danym sołectwie. Obszarem o największej kumulacji wyrobów azbestowych jest sołectwo Świerklany Dolne. Wynika to z faktu, iż mieszkańcy są często niedoinformowani o zagrożeniu jakie stanowi azbest oraz ich ignorancji co do jego usuwania. Ponadto, dofinansowania do usuwania wyrobów azbestowych obejmują zwykle wyłącznie demontaż, transport i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych. Koszty nowego pokrycia ponosi właściciel nieruchomości.

Sam proces unieszkodliwiania wyrobów azbestowych przynosi korzyści ekonomiczne poprzez wzrost wartości obiektów budowlanych oraz gruntów, poprawę stanu technicznego obiektów, w obrębie których zinwentaryzowano azbest oraz zmniejszenie kosztów związanych z leczeniem chorób wywołanych wdychaniem włókien azbestu. Dla środowiska zasadniczą zmianą będzie ograniczenie, a docelowo eliminacja zagrożenia ze strony włókien azbestowych występujących w powietrzu.

Problemy środowiskowe

W strefie środowiskowej analizowanym wskaźnikiem był odsetek budynków segregujących odpady (zgodnie z deklaracjami). W 2015 roku najmniej budynków objętych selektywną zbiórką odpadów odnotowano na terenie sołectwa Jankowice. Należy jednak zauważyć, że pomimo tego cała Gmina Świerklany jak i sołectwo Jankowice w ogólnym względzie wypadają korzystnie jeżeli chodzi o segregację odpadów. Średnia dla gminy wynosiła 98,4%.

Na terenie Gminy zdiagnozowano również problem osiadania terenu oraz powstawania bezodpływowych zbiorników wodnych co jest ubocznym skutkiem działalności górniczej prowadzonej na tym terenie. Obszarem najbardziej problemowym w tym zakresie jest sołectwo Jankowice, co spowodowane jest działającymi w pobliżu kopalniami – Chwałowice i Jankowice.

Problemy przestrzenno-funkcjonalne

W zakresie miejscowych zagrożeń i pożarów największy problem zdiagnozowano na obszarze sołectwa Jankowice. Zjawisko to może być związane z występowaniem obszarów pogórnich na tym terenie. Na obszarze Jankowic może dochodzić do samozapalenia hałd, co skutkuje zwiększoną liczbą zdiagnozowanych pożarów na tym terenie. Ponadto na terenie Jankowic odnotowano dużą ilość terenów leśnych, co również może być przyczyną zdiagnozowanej największej liczby pożarów. Ze względu na istniejący na terenie Jankowic problem osiadania terenu spowodowany eksploatacją górniczą, obszary te mogą być przyczyną powstawania miejscowych zagrożeń.

Największy dostęp do usług publicznych mają mieszkańcy Świerklan Górnych gdzie umiejscowione są prawie wszystkie ważniejsze instytucje w gminie.

Na terenie Gminy brak jest większych terenów rekreacyjno-sportowych oraz parków. Część obszarów posiada duży potencjał rozwojowy w tym zakresie, który obecnie nie jest wykorzystany – przykładem jest obszar tzw. Podkościela usytuowany w Jankowicach. Należy również zaznaczyć, że na terenie tzw. Podkościela funkcjonowało kiedyś osiedle mieszkaniowe, jednak ze względu na duże osiadanie terenu jak i powstawanie zalewisk osiedle to zostało zniszczone. W związku z powyższym znaczna część sołectwa Jankowice została wyłączona z użytkowania.

Problemy techniczne

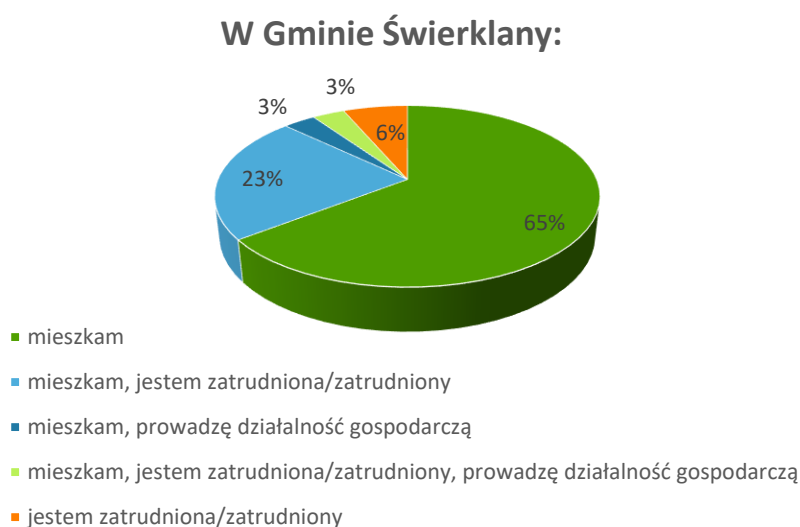
W zakresie problemów technicznych poddano analizie stan techniczny budynków publicznych na terenie gminy, a także ich przystosowanie dla osób niepełnosprawnych. Część budynków zlokalizowanych na terenie Gminy jest w złym stanie technicznym ze względu na występujące na tym terenie szkody górnicze – przede wszystkim Galeria Jan oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji/OSP w Jankowicach. Prowadzi to do pęknięć ścian i stropów czy odpadania tynków. Analizie poddano również przystosowanie obiektów publicznych dla osób niepełnosprawnych. Budynki zlokalizowane na terenie Gminy w większości są przystosowane dla osób niepełnosprawnych, jednak największy problem w tym zakresie widoczny jest na terenie sołectwa Jankowice. Budynek Urzędu Gminy Świerklany, budynek Ośrodka Sportu i Rekreacji/OSP, a także budynek Galerii Jan są przystosowane tylko częściowo. W ramach przeprowadzonej diagnozy zjawisk społecznych, na terenie Gminy zdiagnozowano duży problem niepełnosprawności, który szczególnie zauważalny jest na terenie Jankowic. Należy zauważyć, że na terenie sołectwa Jankowice problem dużej liczby osób niepełnosprawnych łączy się z brakiem przystosowania obiektów publicznych dla tych osób. Bariery transportowe i architektoniczne wzmagają wykluczenie – ograniczają samodzielność oraz możliwości przemieszczania się osób niepełnosprawnych.

5. PODSUMOWANIE ANKIETYZACJI MIESZKAŃCÓW

Mieszkańcy gminy Świerklany w ramach opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji mieli możliwość oceny aspektów funkcjonowania gminy Świerklany, które wpływają na warunki życia mieszkańców za pomocą badania ankietowego.

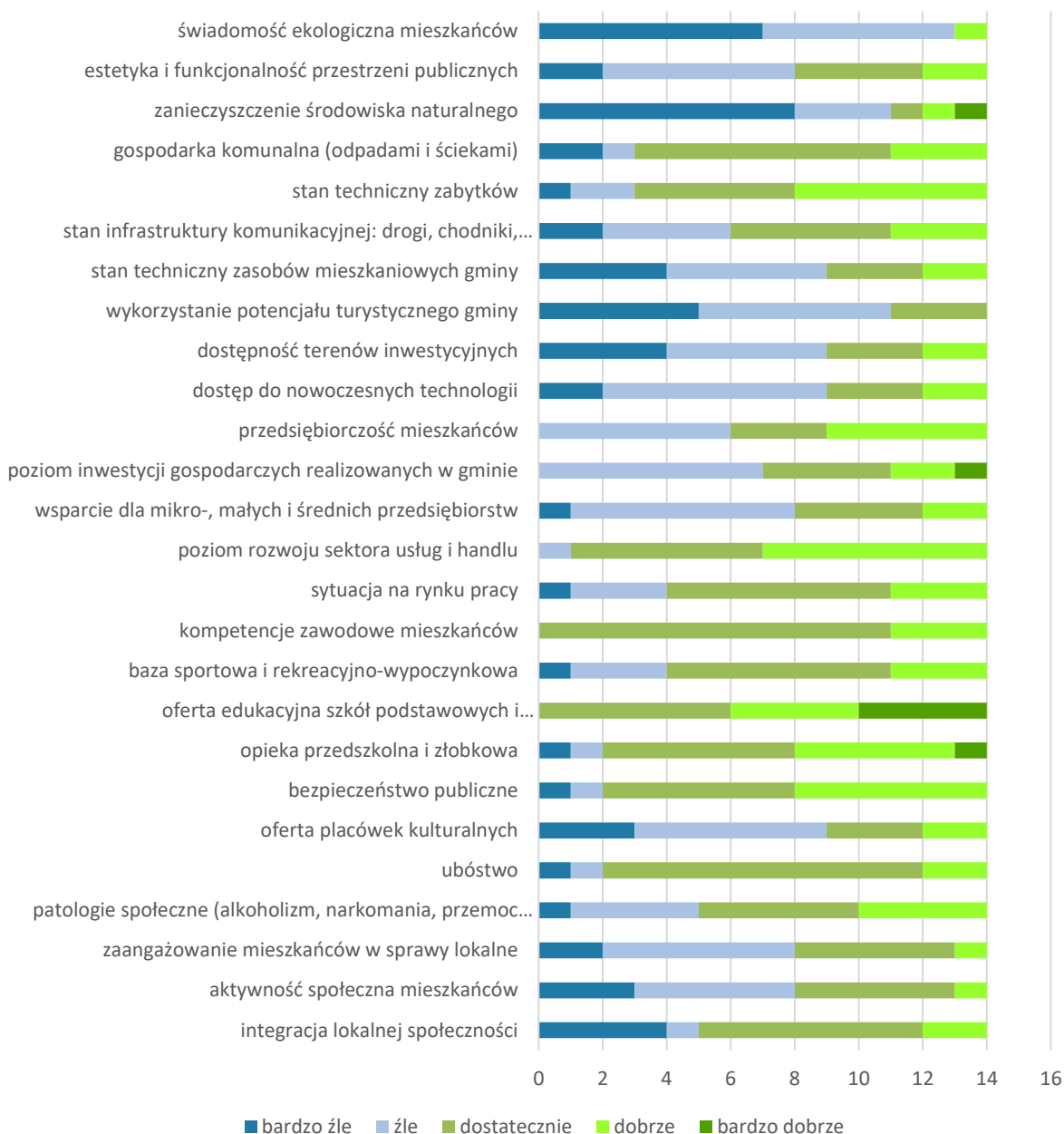
W badaniu wzięło udział 31 osób z sołectwa Jankowice, Świerklany Dolne oraz Świerklany Górne. Wszyscy ankietowani stanowili mieszkańców gminy, z czego 9 osób mieszka i jest zatrudnionych na terenie gminy, a 2 osoby mieszkają i prowadzą działalność gospodarczą na terenie Gminy Świerklany.

Mimo organizowanych spotkań konsultacyjnych oraz informacji o możliwości wypełnienia ankiety na stronie internetowej gminy, odsetek wypełnionych ankiet był niewielki. Niski procent osób biorących udział w ankiecie świadczy o małej aktywności społecznej mieszkańców Gminy i może zostać połączony ze zdiagnozowanymi w strefie społecznej problemami. Niemniej jednak zdanie wszystkich ankietowanych należy wziąć pod uwagę przy tworzeniu Programu Rewitalizacji.

Rysunek 20. Charakterystyka mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym
(źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego)

Ankietowani analizowali funkcjonowanie 26 aspektów gminy Świerklany, które wpływają na warunki życia mieszkańców. Aspekty te mogli ocenić w następującej skali: bardzo źle, źle, dostatecznie, dobrze i bardzo dobrze.

Rysunek 21. Ocena funkcjonowania aspektów gminy Świerklany wpływających na warunki życia mieszkańców
(źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji)

Analizując odpowiedzi, można wywnioskować, że ankietowani największy problem widzą w funkcjonowaniu następujących aspektów gminy (oceniane jako bardzo źle i źle):

- świadomość ekologiczna mieszkańców – 23 ankietowanych;
- wykorzystanie potencjału turystycznego gminy – 20 ankietowanych;
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego – 19 ankietowanych;
- wsparcie dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw – 17 ankietowanych;
- dostęp do nowoczesnych technologii – 17 ankietowanych;
- dostępność terenów inwestycyjnych – 16 ankietowanych.

Ankietowani wskazali również te aspekty gminy, których funkcjonowanie oceniają za bardzo dobre i dobre:

- oferta edukacyjna szkół podstawowych i ponadpodstawowych – 19 ankietowanych;
- gospodarka komunalna (odpadami i ściekami) – 15 ankietowanych;
- kompetencje zawodowe mieszkańców – 14 ankietowanych;
- opieka przedszkolna i żłobkowa – 13 ankietowanych;
- bezpieczeństwo publiczne – 12 ankietowanych.

Większa część ankietowanych oceniała funkcjonowanie aspektów gminy jako dostateczne.

Mieszkańcy w ramach ankietyzacji mieli również możliwość zgłoszenia swoich uwag i spostrzeżeń:

- pomoc mieszkańcom terenów, na których występują szkody górnicze;
- brak ścieżek rowerowych wraz z ich oznakowaniem i mapami;
- brak parku;
- zanieczyszczenie środowiska - brak kontroli gospodarstw w celu sprawdzenia co spalane jest w piecach;
- stworzenie bazy do uprawy sportów zimowych,
- budowa stacji paliw w Jankowicach.

6. WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Ostatnim etapem przeprowadzonej diagnozy było wskazanie obszarów zdegradowanych, które po pierwsze wykazują kumulację negatywnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo w pozostałych analizowanych zjawiskach wykazują także nagromadzenie negatywnych cech (zjawiska gospodarcze, techniczne, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe). Wiąże się to bezpośrednio z obszarami wprost generującymi zidentyfikowane problemy, zarówno społeczne występujące przeważnie na obszarach zamieszkałych przez miejscową ludność.

Sołectwo	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa
Świerklany Dolne					
Świerklany Górne					
Jankowice					

LEGENDA:

Wartość wskaźnika odbiega od wartości referencyjnej	
Wartość wskaźnika nie odbiega od wartości referencyjnej	

Za obszar zdegradowany Gminy Świerklany uznano te tereny, na których stwierdzono zjawiska kryzysowe w sferze społecznej oraz przynajmniej w jednej z pozostałych analizowanych sfer. Zgodnie z tą metodologią obszarem zdegradowanym Gminy Świerklany jest sołectwo Jankowice.

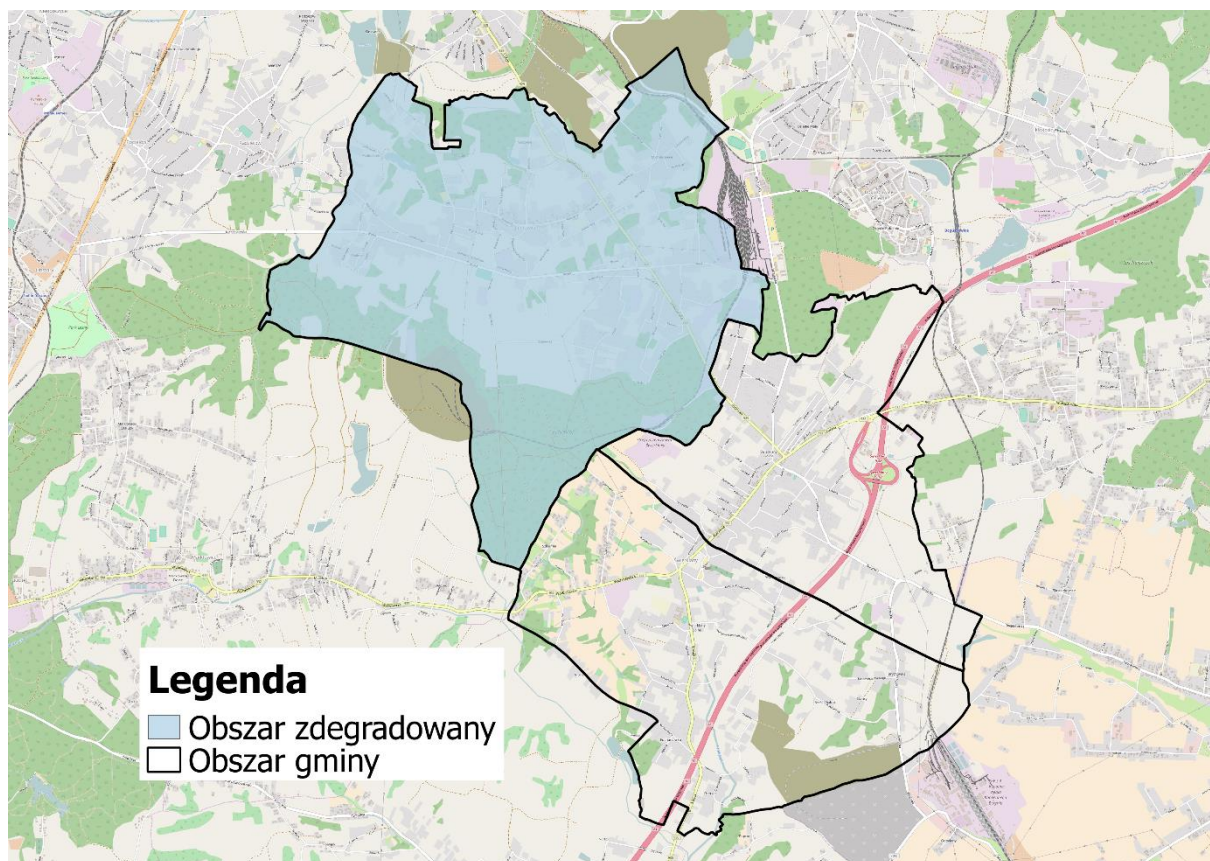
Wyznaczony obszar zdegradowany na terenie Gminy Świerklany pokrywa się z wyznaczonymi wskaźnikami syntetycznymi dla poszczególnych sołectw w sferze społecznej oraz gospodarczo-techniczno-środowiskowo-przestrzenno-funkcjonalnej. Suma tych wskaźników pozwoliła wyznaczyć tereny o największej koncentracji zjawisk kryzysowych. Poniższa tabela przedstawia zestawienie wskaźników syntetycznych w obu analizowanych sferach oraz sumę, która przedstawia obszar zdegradowany.

Sołectwo	ZJAWISKA KRYZYSOWE - SPOŁECZNE	ZJAWISKA KRYZYSOWE - POZOSTAŁE	OBSZAR ZDEGRADOWANY
Świerklany Dolne	2,85	2,22	5,07
Świerklany Górne	1,41	0,66	2,07
Jankowice	6,28	2,00	8,28

Na podstawie uzyskanych wskaźników syntetycznych dla obszaru zdegradowanego wyznaczono wartość środkową, która wyniosła: **5,07**.

Wszystkie analizowane jednostki, których wskaźnik syntetyczny był wyższy od wyznaczonej mediany, zostały uznane jak obszar zdegradowany.

Poniższa mapa przedstawia obszar zdegradowany Gminy Świerklany.

Rysunek 22: Obszar zdegradowany Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)

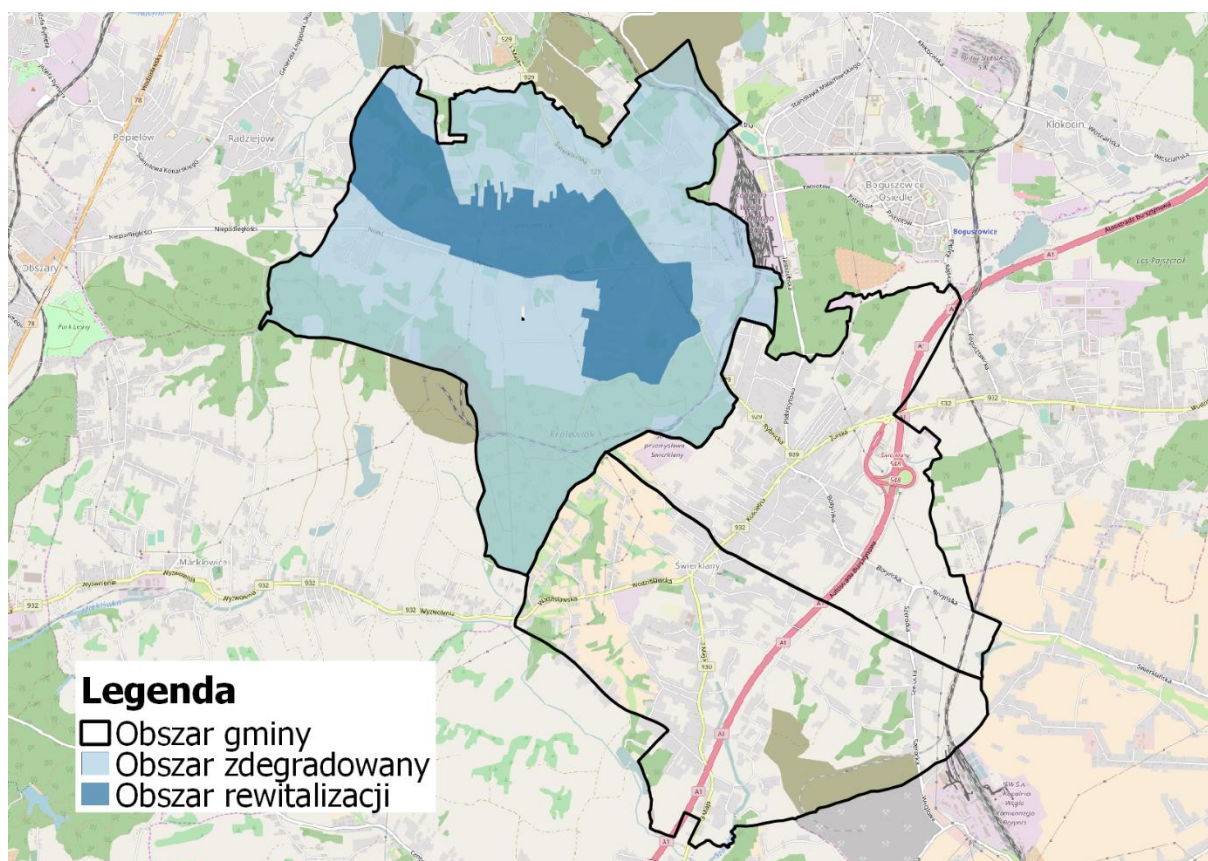
7. OBSZAR REWITALIZACJI GMINY ŚWIERKLANY

Zgodnie z art. 10 Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji wyznaczono obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej, a jednocześnie, który ma istotne znaczenie dla rozwoju Gminy Świerklany i Gmina planuje na nim prowadzić działania rewitalizacyjne. W wyniku przeprowadzonego procesu diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego wskazany został obszar rewitalizacji. Na tym obszarze zdiagnozowano przede wszystkim problemy społeczne, które generowane są na terenach zamieszkałych, a także problemy środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne.

Wyznaczono obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni **275,55 ha** (tj. **11,53%** powierzchni gminy), zamieszkały przez **3 283 osób** (tj. **27,34%** populacji Gminy Świerklany)

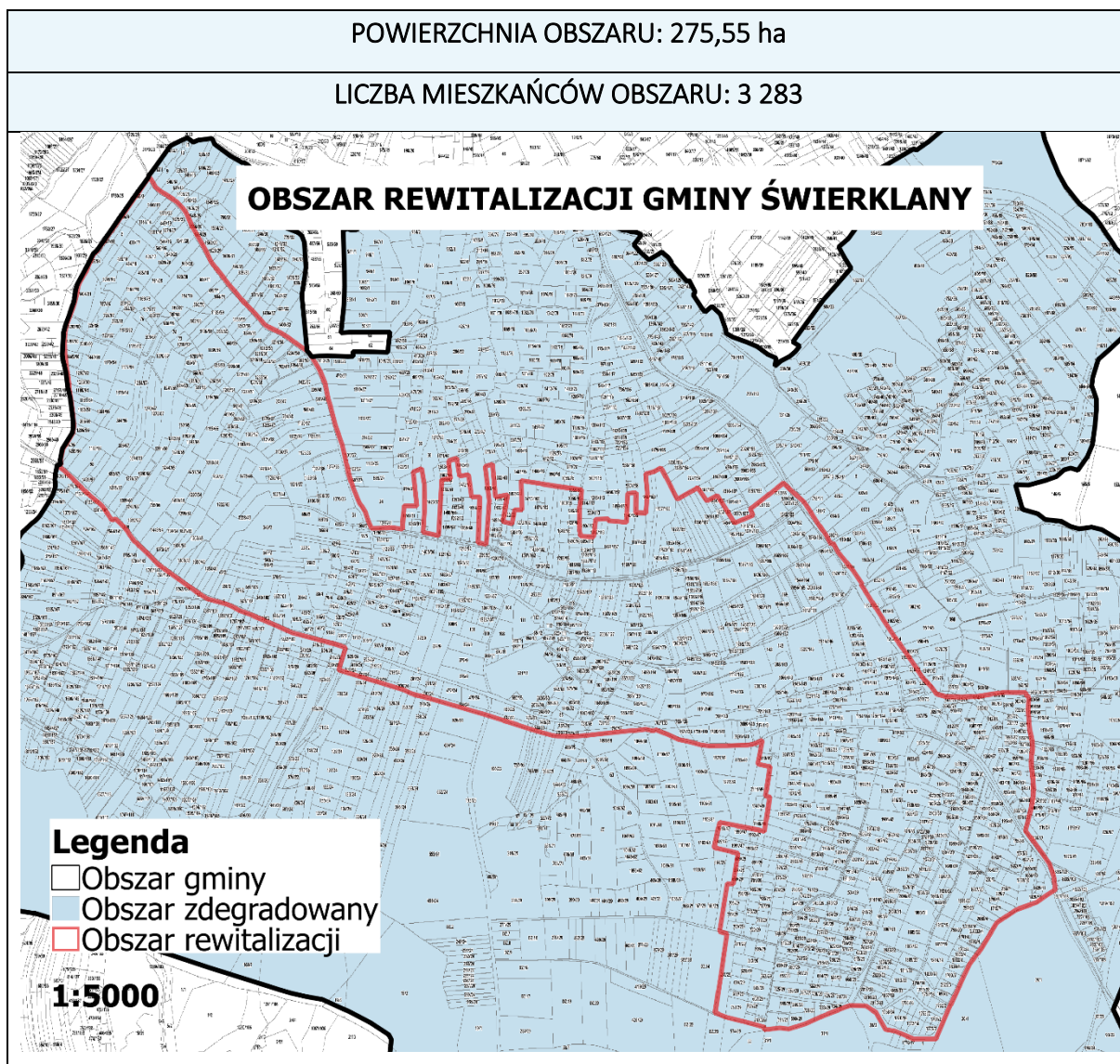
Tabela 39: Wskaźniki charakteryzujące obszar rewitalizacji (opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)

	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni Gminy [%]	Liczba mieszkańców	Udział w liczbie mieszkańców Gminy [%]
Gmina Świerklany	2 390,28	100,00%	12010	100%
Obszar rewitalizacji ogółem	<u>275,55</u>	<u>11,53%</u>	<u>3283</u>	<u>27,34%</u>

Rysunek 23. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje najbardziej zamieszkane tereny sołectwa Jankowice, na których zdiagnozowano największą kumulację problemów społecznych jak i pozostałych zjawisk kryzysowych. Obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 275,55 ha i jest zamieszkiwany przez 3 283 osób.

Rysunek 24. Obszar rewitalizacji Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zdiagnozowano problemy przede wszystkim w sferze społecznej, a także w pozostałych sferach. Wśród problemów społecznych zdiagnozowano:

- problem bezrobocia,
- problem ubóstwa,
- problem niepełnosprawności,
- problem niskiej aktywności społecznej mieszkańców,
- problem dużej liczby przeprowadzonych interwencji policji,
- problem dużej liczby przydzielonych świadczeń rodzinnych.

Wskazane problemy społeczne na terenie sołectwa Jankowice są ze sobą ściśle powiązane i bardzo często tworzą tzw. reakcję łańcuchową, gdzie jeden problem generuje następny.

Wśród pozostałych zjawisk kryzysowych zdiagnozowano problem dużej liczby pożarów i miejscowych zagrożeń, a także problemy środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne: degradacja środowiskowa związana z osiadaniem terenu i powstawaniem zalewisk, brak zagospodarowania obszaru oraz problem niewielkiej dostępności terenów sportowo-rekreacyjnych.

Osiadania terenu powstałe w wyniku eksploatacji górniczej prowadzą do destrukcji powierzchniowych obiektów budowlanych, zmian hydrologicznych i hydrogeologicznych. Ich objawem są naruszenia konstrukcji budowlanych, częste podtopienia oraz antropogeniczne, powierzchniowe zbiorniki wodne. Na terenie północnej części Jankowic w ostatnim czasie powstała znaczna liczba bezodpływowych zbiorników wodnych, które są wynikiem osiadania gruntu i wypływu wód gruntowych na powierzchnię. Jest to efekt uboczny działalności górniczej kopalni Chwałowice i Jankowice. Na terenie sołectwa największym zbiornikiem wód stojących jest zalewisko Podkościele, które znajduje się na obszarze rewitalizacji. Na terenie tzw. Podkościela było kiedyś osiedle mieszkaniowe z domami zlokalizowanymi wzdłuż ulic. Obecnie teren ten opadł o parę metrów i powstało zalewisko. Obszar ten posiada bardzo duży potencjał rozwojowy, jednak ze względu na postępujące osiadanie terenu nie jest to miejsce przeznaczone pod zabudowę. Celem rewitalizacji tego obszaru jest kompleksowe przygotowanie terenu pod funkcję sportowo-rekreacyjną. W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego wśród mieszkańców Gminy, w uwagach wskazywano m.in. brak ścieżek rowerowych na terenie Gminy oraz brak parku. Rewitalizacja tego obszaru przyczyni się do rozwiązania tych problemów.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1: Podział Gminy Świerklany na sołectwa (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)	6
Rysunek 2: Położenie powiatu rybnickiego na tle województwa śląskiego (źródło: www.gminy.pl)	9
Rysunek 3: Położenie Gminy Świerklany na tle powiatu rybnickiego (źródło: www.gminy.pl)	10
Rysunek 4: Liczba mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)	12
Rysunek 5. Zmiany liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw w latach 2013-2015 (opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany).....	13
Rysunek 6: Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 z uwzględnieniem płci (opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	16
Rysunek 7. Liczba osób bezrobotnych ogółem na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Rybnik)	18
Rysunek 8. Liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie danych GOPS Świerklany).....	27
Rysunek 9. Formy przyznawania pomocy społecznej na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: GOPS Świerklany).....	28
Rysunek 10. Zespół „Hesperus” (źródło: jammiusic.wordpress.com)	33
Rysunek 11. Zespół „Karolinki” (źródło: www.swierklany.org.pl).....	34
Rysunek 12. Frekwencja wyborcza na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku w podziale na sołectwa (źródło: opracowanie własne na podstawie PKW)	37
Rysunek 13. Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie sołectw Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku).....	40
Rysunek 14: Obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych w sferze społecznej (opracowanie własne)	42
Rysunek 15: Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)	46
Rysunek 16. Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany) ..	49
Rysunek 17. Powierzchnia [m ²] wyrobów azbestowych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)	57
Rysunek 18. Odsetek budynków segregujących odpady na terenie sołectw Gminy Świerklany w roku 2014 i 2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie UG Świerklany).....	59
Rysunek 19: Obszary o nasilonych zjawiskach kryzysowych - sfera gospodarczo-techniczno-środowiskowo-przestrzenno-funkcjonalna (opracowanie własne).....	64

Rysunek 20. Charakterystyka mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego)	67
Rysunek 21. Ocena funkcjonowania aspektów gminy Świerklany wpływających na warunki życia mieszkańców (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o. na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji)	68
Rysunek 22: Obszar zdegradowany Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.).....	71
Rysunek 23. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)	72
Rysunek 24. Obszar rewitalizacji Gminy Świerklany (źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)	73

SPIS TABEL

Tabela 1: Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (opracowanie własne).....	8
Tabela 2. Powierzchnia poszczególnych sołectw Gminy Świerklany (źródło: dane UG Świerklany)	10
Tabela 3: Zestawienie liczby mieszkańców (z uwzględnieniem płci) w latach 2013-2015 z podziałem na sołectwa Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie danych UG Świerklany)	12
Tabela 4: Gęstość zaludnienia w poszczególnych jednostkach administracyjnych w latach 2013-2015 (źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS; dane UG Świerklany)	13
Tabela 5: Gęstość zaludnienia na terenie sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Świerklany)	14
Tabela 6: Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane Urząd Gminy Świerklany)	14
Tabela 7. Struktura wiekowa mieszkańców poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane Urząd Gminy Świerklany)	15
Tabela 8: Liczba osób bezrobotnych na terenie województwa, powiatu oraz Gminy Świerklany (źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS; Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku).....	16
Tabela 9: Charakterystyka bezrobocia na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: PUP w Rybniku).....	17
Tabela 10: Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: PUP w Rybniku).....	17
Tabela 11: Charakterystyka bezrobocia na terenie poszczególnych sołectw Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: PUP w Rybniku)	17
Tabela 12. Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie sołectw Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: PUP w Rybniku).....	19

Tabela 13. Liczba przyznanych świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane GOPS Świerklany)	22
Tabela 14: Liczba rodzin objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku, z podziałem na sołectwa (źródło: GOPS Świerklany)	22
Tabela 15. Liczba przyznawanych świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: GOPS Świerklany)	24
Tabela 16. Świadczenia rodzinne na terenie Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: GOPS Świerklany)	28
Tabela 17: Liczba uczniów wraz z liczbą oddziałów w placówkach oświatowych funkcjonujących na terenie Gminy Świerklany (źródło: UG Świerklany)	30
Tabela 18. Wyposażenie placówek oświatowych w sprzęt informatyczny na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)	31
Tabela 19. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w latach 2013-2015 w szkołach podstawowych na terenie Gminy Świerklany (źródło: UG Świerklany)	31
Tabela 20: Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 na terenie Gminy Świerklany (źródło: OKE)	32
Tabela 21: Frekwencja wyborcza na terenie województwa, powiatu oraz Gminy Świerklany w 2015 roku (źródło: PKW)	35
Tabela 22: Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 roku na terenie Gminy Świerklany z podziałem na obwody wyborcze (źródło: PKW)	36
Tabela 23: Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku)	39
Tabela 24. Zdarzenia drogowe oraz zdarzenia z punktu widzenia społecznego poczucia bezpieczeństwa na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 z podziałem na sołectwa (źródło: Komenda Miejska Policji w Rybniku)	39
Tabela 25: Wskaźnik syntetyczny zjawisk kryzysowych w sferze społecznej Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie otrzymanych danych)	42
Tabela 26: Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)	46
Tabela 27: Liczba podmiotów gospodarczych w podziale na sołectwa Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: UG Świerklany)	47
Tabela 28. Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)	48
Tabela 29. Ogólna liczba przyłączy kanalizacyjnych na terenie Gminy Świerklany w latach 2012-2015 (źródło: dane UG Świerklany)	49

Tabela 30. Stan techniczny i przystosowanie budynków publicznych dla osób niepełnosprawnych (źródło: dane UG Świerklany)	50
Tabela 31. Pożary, miejscowe zagrożenia oraz fałszywe alarmy na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku).....	54
Tabela 32. Pożary, miejscowe zagrożenia i fałszywe alarmy w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa (źródło: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku)	54
Tabela 33: Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (źródło: Stan środowiska w województwie śląskim w 2015 roku)	56
Tabela 34. Wyroby azbestowe na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 (źródło: dane UG Świerklany).....	57
Tabela 35: Wyroby azbestowe na terenie Gminy Świerklany w latach 2013-2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)	57
Tabela 36: Liczba oraz odsetek budynków segregujących odpady na terenie Gminy Świerklany w roku 2014 i 2015 (źródło: UG Świerklany).....	59
Tabela 37. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Świerklany w latach 2014 i 2015 w podziale na sołectwa (źródło: UG Świerklany)	59
Tabela 38: Wskaźnik syntetyczny problemów gospodarczo-środowiskowo-przestrzenno-technicznych Gminy Świerklany (opracowanie własne na podstawie otrzymanych danych)	63
Tabela 39: Wskaźniki charakteryzujące obszar rewitalizacji (opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.)	72